

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE
İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

BAŞKANLAR KURULUNA SUNULAN

**TÜRK-İŞ'İN
ÖZELLEŞTİRME KONUSUNDAKİ
GÖRÜŞLERİ
(BELGELER)**

8806

7 TEMMUZ 1993
ANKARA

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE
İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

BAŞKANLAR KURULUNA SUNULAN

**TÜRK-İŞ'İN
ÖZELLEŞTİRME KONUSUNDAKİ
GÖRÜŞLERİ
(BELGELER)**

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

7 TEMMUZ 1993

Tarih:.....ANKARA

Demirbaş No:.....1543

Tasnif No: 331.8806

Baş Öz 1993

TÜRK-İŞ'İN "KİT'LER ve ÖZELLEŞTİRME" KONUSUNA YAKLAŞIMI
(BELGELER)

S U N U Ş

Ülkemizde "24 Ocak İstikrar Tedbirleri" adıyla anılan ve uygulanan sosyo-ekonomik politikalar doğrultusunda "KİT'lerin Özelleştirilmesi" politikası da "siyasi bir tercih" olarak ülkemizin gündemine girmiş, somut bir şekilde uygulama alanı bulabilmiştir.

"KİT'lerin Özelleştirilmesi" politikası bilindiği gibi kamu sektörünün, başka bir deyişle devletin küçültülmesi düşüncesinden hareketle özel sektör ve piyasa ekonomisinin kurulması, ülkemizde egemen kılınması amacına taşımaktadır. 1980'li yıllarda başta İngiltere olmak üzere ABD, İsveç ve Almanya gibi ülkelerde neo-liberal partilerin iktidara gelip bu politikaları uygulamasıyla özelleştirme hız kazanmış, Dünya Bankası ve IMF tarafından özellikle, gelişmekte olan ülkelerin dış borç ödeme kapasitesini geliştirmesi açısından desteklenen özelleştirme politikası bizim gibi ülkelere dayatılmış, 1980'li yıllarda kurulan ANAP iktidarlarından bu yana, siyasal iktidarlar tarafından giderek benimsenmiştir.

TÜRK-İŞ, özelleştirmenin ülke gündemine girdiği tarihten bu yana, sözkonusu politikanın Sosyal devletin terki; bunun, halka ve çalışanlara yansımalarının mal ve hizmet fiyatlarının artması, eğitim ve sağlık hizmetlerinin gerilemesi, işsizlik ve sendikasılaştırma anlamına geldiğini her plâtfomda dile getirmiş, sosyo-ekonomik ve tarihsel nedenlerle özelleştirmeye karşı bir tutum geliştirmiştir. TÜRK-İŞ, özelleştirmeye karşı bir tutum sergilerken, Türkiye gerçeğini ön plânda tutup özelleştirmenin ülke ekonomisi ve çalışanlar açısından getireceği sakıncaları açıklamış; KİT'lerde sürekli özerk bir yönetim, karar özgürlüğü ve modern işletmecilik ilkelerine gereksinim duyulduğunu vurgulamış, tüm bunların gerçekleşmesi için de reorganizasyona gidilmesini savunmuştur.

Yaşanan süreç TÜRK-İŞ'in görüşlerini doğrular nitelikte olmuş, özelleştirme için ileri sürülen gerekçeler hayata geçmezken, KİT'lerin durumu daha da ağırlaş(tırıl) mıştır. DYP-SHP tarafından kurulan I.Koalisyon Hükümetinin programında yer alan "...her ne pahasına olursa olsun özelleştirme veya bütçeye gelir sağlamak değil, ekonomik verimin ve rekabetin arttırılması temel amaç olacaktır" ifadeleri de bir yerde TÜRK-İŞ'in yaklaşım ve beklentileriyle paralellik gösterirken, uygulanan politikalar aksi yönde olmuş, TÖYÖK tasarısı unutulmuş, ekonominin sorularını azaltması tasarlanan KİT ve vergi reformu rafa kaldırılmış; sonuçta kamu açıkları azaltılamamış, KİT sorunları daha da ağırlaşmıştır.

"TÜRK-İŞ'in 'KİT'LER ve ÖZELLEŞTİRME' KONUSUNA YAKLAŞIMI (BELGELER)" adlı bu kitapçık, KİT'lerin ülke gündemine girdiğinden bu yana Konfederasyonumuzun bu konuya bakış açısını sergilemektedir. DYP-SHP tarafından oluşturulan II.Koalisyon Hükümetinin "hızlı ve kapsamlı özelleştirme" politikası, "KİT'leri düzeltmedik, öyleyse özelleştirelim" şeklindeki pragmatik bir politikanın göstergesi olmaktadır. Konfederasyonumuzun özelleştirme konusunda yaklaşımı, TÜRK-İŞ Genel Başkanı'nın DYP-SHP Koalisyon Protokolünün imzalanması dolayısıyla 25 Haziran 1993 tarihinde yaptığı açıklamanın son paragrafında yer alan şu görüşlerde ifadesini bulmaktadır :

"TÜRK-İŞ, kamu işletmelerinin halkımızın çıkarları doğrultusunda rasyonel bir biçimde çalışmasını, ülkemizin bağımsızlığının ana dayanaklarını oluşturmalarını, sosyal devlet anlayışı içinde verimli istihdam imkanları yaratmasını, siyasi partilerin müdahalesinin dışına çıkarılarak özerkleştirilmesini ve çalışanlarına insanca yaşama koşulları sağlamasını savunmuştur."

YÖNETİM KURULU

TÜRK-İŞ'İN "KİT'LER VE ÖZELLEŞTİRME" KONUSUNA YAKLAŞIMI

(BELGELER)

I. TÜRK-İŞ BAŞKANLAR KURULU'NA SUNULAN RAPORLARDA "KİT'LER VE ÖZELLEŞTİRME"

1. 1/3 Ağustos 1985, SAMSUN
2. 13/14 Ocak 1988, ANKARA
3. 30 Haziran 1988, ANKARA
4. 20 Temmuz 1989, ANKARA
5. 29 Kasım 1989, ANKARA
6. 7 Ocak 1992, ANKARA

II. TÜRK-İŞ GENEL KURULLARINA SUNULAN ÇALIŞMA RAPORLARINDA "KİT'LER VE ÖZELLEŞTİRME"

1. 22/28 Aralık 1986 Tarihinde Ondördüncü Genel Kurula sunulan Çalışma Raporunda "KİT'ler ve Özelleştirme"
2. 11/17 Aralık 1989 tarihinde Onbeşinci Genel Kurula Sunulan Çalışma Raporunda "KİT'ler ve Özelleştirme"
3. 7/13 Aralık 1992 Tarihinde Onaltıncı Genel Kurula Sunulan Çalışma Raporunda "KİT'ler ve Özelleştirme"

III. TÜRK-İŞ GENEL KURULLARINA SUNULAN KOMİSYON RAPORLARINDA "KİT'LER VE ÖZELLEŞTİRME"

1. 11/17 Aralık 1989 Tarihinde Onbeşinci Genel Kurula sunulan Komisyon Raporlarında "KİT'ler ve Özelleştirme"
2. 7/13 Aralık 1992 Tarihinde Onaltıncı Genel Kurula Sunulan Komisyon Raporlarında "KİT'ler ve Özelleştirme"

IV- TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN ÇEŞİTLİ TOPLANTILARDA "KİT'LER VE ÖZELLEŞTİRME" KONUSUNDA YAPTIKLARI AÇIKLAMALAR

1. 21 Eylül/1991, ANKARA : TÜRK-İŞ Genel Başkanı ile PETROL-İŞ Sendikası Genel Başkanının Yaptıkları Ortak Basın Toplantısı
2. 17 Mayıs 1991, ANKARA : İsten Çıkarmalarla İlgili TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu Bildirisi

3. 20 Ekim 1991, ANKARA : Seçim Öncesi TÜRK-İŞ Tarafından Siyasi Partilere Sunulan Görüş ve İstekler
4. 10 Eylül 1992, ANKARA : TÜRK-İŞ Genel Başkanının "KİT'lerin Özelleştirilmesi'yle ilgili Katıldığı TV Açık Oturumu
5. 15 Ocak 1993, BURSA : TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreterinin Uludağ Üniversitesi ile Türk Demokrasi Vakfı Tarafından Ortaklaşa Düzenlenen "Özelleştirme" Konulu Panelde Yaptığı Konuşma
6. 15 Mayıs 1993, BOLU : TÜRK-İŞ Genel Sekreterinin TEBİAT Tarafından Düzenlenen "Ekonomi, Çalışma Hayatı ve Yerel Yönetimler Açısından Özelleştirme, Şirketleştirme ve Taşeronluk Uygulamaları" Seminerinde yaptığı Konuşma.

I. TÜRK-İŞ BAŞKANLAR KURULU'NA SUNULAN RAPORLARDA "KİT'LER VE ÖZELLEŞTİRME"

1. 1-3 Ağustos 1985, Ankara

Kamu İktisadi Teşebbüsleri

1980 sonrası yapılan düzenlemelerle karma ekonomiden uzaklaşılmasına paralel olarak, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin etkinliği ve ekonomiyi yönlendirme işlevleri de sınırlandırılmıştır. Böylece ekonomideki büyüme ve gelişmeyi düzenleme amacı ile kurulan KİT'ler, uygulanmakta olan ekonomik politika çerçevesinde kendilerine yüklenilen görevi yapmak durumunda bırakılmışlardır.

Daha önce KİT'ler aracılığı ile tüketicilere yapılan subvansiyonlar kaldırılmış, KİT'lerin ürettikleri mal ve hizmetlerin fiyatlarının piyasa koşullarına göre belirlenmesi öngörülmüştür. Kamu toplu iş sözleşmelerine müdahaleci tutumla işçilik maliyeti bu alanda da düşürülmüştür. Nitekim izlenen bu fiyat ve ücret politikaları sonucu kamu iktisadi teşebbüslerinde üretim değeri içindeki işçilik payı 1978 yılında 23.8 iken, 1984 yılında yüzde 8.2 oranına düşmüştür.

Öte yandan KİT mevzuatında yapılan değişikliklerle; yönetin kurullarına işçi üyelerin katılmasına imkan veren hükümler kaldırılmış, işçilerin istihdam güvencelerini ortadan kaldıracak biçimde sözleşmeli personel çalıştırılması esas alınmıştır. Buna paralel olarak çeşitli nedenlerle boşalan kadrolara atama yapılmamış ve istihdamı daraltıcı politikalar izlenmiştir. Öyle ki; Kamu kesimi sigortalı sayısı geçmiş yıllara nazaran büyük çapta gerileme göstermiştir.

Bunun yanında KİT'lerin özel sektöre devri sık sık gündeme gelmektedir. Yapılan düzenlemeler bu niyetin ışığı altında daha iyi anlaşılmaktadır.

Öte yandan baraj, köprü gibi temel alt yapı tesislerinin ortaklık paylarının satışına başlanmıştır. Ek gelir sağlama adı altında yürütülen bu politika tam anlamıyla bir iç borçlanmadır. Ve bu nedenle ödenen faizler, sözkonusu tesislerin ürettiği hizmetlere yapılan sürekli zamlarla çalışanların sırtından çıkmaktadır. Bunun yanında, herkes kullandığı mal ve hizmetin fiyatını ödeyecek görüşü paralelinde kaldırılan subvansiyonlar, kredi olarak finansman piyasasına yönelmiştir. Böylece bankacılık kesiminin para-kredi kesimine sağlayacağı rantlara süreklilik kazandırmak istenmektedir.

2. 13-14 Ocak 1988, Ankara

KİT'LERİN ÖZELLEŞTİRİLMESİ

KİT'lerin özelleştirilmesi gündemde bulunmaktadır. Unutmamak gerekirkı KİT'lerin özelleştirilmesi ekonomik olduğu kadar, sosyal ve siyasi yönü olan bir konudur.

Buradaki amaç Türk ekonomisinin temel taşı olan ve halkın katkısıyla kurulan kârlı KİT'ler sermayeye hem de ucuz fiyata satılmak istenmektedir.

ORHİM tarafından düzenlenen Özelleştirme ile ilgili toplantıda TÜRK-İŞ Genel Başkanı Şevket YILMAZ işçi görüşünü dile getirirken şunları söylemiştir:

"Özelleştirme,bugünkü siyasi iktidarın benimsediğı ekonomik politika içinde bir siyasi tercihtir.

İstikrar politikası adı altında 1980 sonrasında başlatılan ve 1983 genel seçimlerini izleyen tarihlerde her çeşit kontrolden uzak bir biçimde uygulanan ekonomik politika önce "devleti"sosyal devlet" olmaktan çıkarmıştır.Ulusumuzun iktisaden güçsüz durumdaki çoğunluğu son derece ağır geçim sorunlarıyla başbaşa,çaresiz bırakılmıştır.Aynı süreç içinde,ihtiyaçlar ittiğı,şartlar gerektirdiğı için değil; siyasal tercih egemen olduğı için KİT'ler de hedef alınmıştır.

Serbest piyasa ekonomisinin güçlendirilmesinden, gelir dağılımının iyileştirilmesine; mülkiyetin yaygınlaştırılmasından sermaye piyasasının gelişmesine,işsizlikle mücadeleden kamu sektörünün dış finansman ihtiyacının azaltılmasına kadar çok çeşitli amaçlar,hedefler, bu çerrelere göre özelleştirme yapıldığında gerçekleştirilebilecektir.

Bu, bize göre,ekonomiyi yeniden bir "yaz-boz tahtası yapma" hazırlığıdır.

Türk ekonomisinin ise buna tahammülü yoktur."

TÜRK-İŞ Genel Başkanı konuşmasını şu şekilde sürdürmüştür.

"Kamu sektörünün dış finansman ihtiyacının azaltılması" gereğinden hareketle KİT yöneticilerine ürettikleri mal ve hizmet fiyatlarını, maliyetlerine göre serbestçe tesbit etme imkanını sağlayanlar,şimdi bu yapay karlılığı özelleştirmede teşvik aracı olarak görme ve gösterme eğilimindedirler.

Siyasal tercihleri gereğı KİT'leri tahribe yönelenler,şimdiye kadar KİT'lerin yapılarında, işleyişlerinde hiçbir düzelme yapmış değillerdir.233 sayılı Kanun Kuvvetindeki Kararnamenin amaçları konusunda söylenenler tahakkuk etmemiş, aksine yeni bir sosyal huzursuzluk kaynağı olmuştur.Siyasal iktidar kararnamayı yandaşları için bir imkan aracı, çalışanlar içinse bir baskı ve sendikasıızlaştırma vasıtası olarak kullanmaya kalkışmıştır."

TÜRK-İŞ Genel Başkanı, özelleştirmenin önce bir kamuoyu meselesi, güven meselesi ve inanç meselesi olduğunu belirterek,"işçi hak ve özgürlüklerinin böylesine adaletsiz, işsizliğin böylesine korkutucu boyutlarda olduğı bir ülkede,bir kişi kalkar"şan için, nam için ben yaparım olur"derse karşısında iktisaden güçsüz halk çoğunluğunu bulacağını da hesaba katmalıdır" şeklinde konuşmasını tamamlamıştır.

3. 30 Haziran 1988, Ankara

- KİT'lerin Özelleştirilmesi +

KİT'lerin özelleştirilmesi girişimleri uygulanan ekonomik politika içerisinde yüklendiği işlev açısından önemli bir gelişmedir. Geçtiğimiz dönemde yapılan tartışmalarla gündemde tutulan bu konu, ilk özelleştirme uygulaması olan TELETAS örneğiyle fiilen başlatılmıştır. KİT'lerin özelleştirilmesi girişimlerinin ülke ekonomisi ve çalışanlar açısından getireceği sakıncaların değerlendirildiği Konfederasyonumuz görüşü aşağıdaki biçimde belirlenmiştir:

"1980 yılı sonrası, Türkiye'de yönetim ve yapı sorununu çözmek adı altında yapılan çalışmalar kapsamına, kısaca KİT'ler olarak isimlendirilen Kamu İktisadi Teşebbüsleri de alınmıştır.

24 Ocak 1980'den bu yana temel doğrultusunda önemli bir değişiklik yapılmadan sürdürülen ekonomik politikanın temel hedefleri arasında, KİT'lerin etkinliğinin ve ekonomiyi yönlendirme işlevlerinin sınırlandırılması önemli bir yer tutmuş ve geçirdiğimiz dönemde bu alanda bir dizi çalışmalar yapılmıştır.

Son sekiz yıldır Türkiye'nin gündeminde belirleyici olan ekonomik ve siyasal politika uygulamalarına egemen olan yaklaşıma göre, kamu kesimine ilişkin değerlendirme şöyledir: Türkiye'de kamu kesimi ekonomi faaliyetleri özellikle 1970'li yıllarda fazlasıyla genişlemiştir. Aynı görüşü savunanlara göre kamu kesiminin ekonomideki payı daraltılmalı ve özel girişim ekonomisinin yürütücü gücünü üstlenmelidir, esasen ekonomik etkinliğin gereği de budur.

Nitekim 19 Aralık 1983 günü, Sayın Başbakan Turgut ÖZAL tarafından TBMM'de okunan Hükümet Programında benzeri görüş şu şekilde ifade edilmiştir. "Hükümetimiz, ilke olarak vatandaşlarımızın kendi güçleriyle veya makul teşvik tedbirleri ile gerçekleştirebilecekleri yatırımlara devletin doğrudan kaynak tahsis etmesini doğru bulmamaktadır. Bu şekilde mütaala edilebilecek mevcut Kamu İktisadi Teşebbüslerinin tedricen millete devredilmesini uygun buluyoruz."

Esasen Dünya Bankası, IMF gibi uluslararası finans kuruluşları da sistem olarak KİT'lere karşıdırlar. Anılan ve benzeri uluslararası kuruluşlara göre KİT'ler, ulusal kaynakları savurganlığa itmekte, enflasyona ve hayat pahalılığına neden olmakta, bütçe açıklarının, paranın değer kaybının ve ekonominin daha hızlı kalkınamamasının da nedenidirler.

Amaçları, ülkenin kalkınmasını gerçekleştirmek, refahta coğrafi dengeleri sağlamak, topluma belirli kalite ve fiyatla mal ve hizmet sunmak, sosyal adaleti sağlamak, sanayileşmeyi hızlandırmak, dış ekonomilere bağlı kalmamak gibi ilkeler çerçevesinde olan KİT'ler, Türkiye ekonomisi ve siyasetinde meydana gelen değişikliklerin de etkisiyle, bugünkü siyasal iktidar tarafından özelleştirilmek istenmektedir.

Bu noktada sorunu ve çözümü doğru olarak ortaya koymak gerekmektedir. Yaşanan süreç içerisinde kamu otoritelerinin yanlış müdahaleleriyle, KİT'lerde oluşması istenen modelin uygulamada yerine getirilmemiş olması, bu kuruluşların tamamen tasfiye edilmesini, başka bir ifadeyle özelleştirmeleri için kabul edilebilir bir gerekçe midir?

Özellikle, biraz sonra ifade edileceği gibi, özelleştirme tezinin gerisinde yatan amaçların, doğruluğu kanıtlanmamış, hatta zaman zaman hatalı olduğu bilinen çeşitli varsayımlara dayandırılmak istendiği ortada iken, bu konuda sağlıklı bir değerlendirme yapma zorunluluğu bulunmaktadır. Yapılmak istenen uygulama basit bir ekonomik karardan ibaret olmayıp, Türk ekonomisinin temel yapısıyla ilgilidir ve satışa çıkarılması düşünülen müesseseler temel yapıyı sarsacak kadar büyük ve önemlidir.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri, Türkiye'de sanayileşmenin başlatılması ve geliştirilmesinde önemli rol oynamış ve bugünde Türkiye ekonomisinde ağırlıkları inkar edilemeyecek boyutlarda olan kuruluşlardır. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu tarafından hazırlanan Kamu İktisadi Teşebbüsleri Genel Raporu'na göre çeşitli sahalardaki mal ve hizmet üretiminin yüzde 100'e yakın bir kısmı Kamu İktisadi Teşebbüsleri tarafından üretilirken, sanayi sektöründeki katma değer ortalama yüzde 25'ini kamu iktisadi teşebbüsleri üretmektedir.

Bu arada bir noktaya işaret etmek gerekir. KİT'lerin kuruluşu ve gelişimi incelendiğinde, Türkiye'nin kuruluşundan 1920'lerin sonuna kadar devletin ekonomiye doğrudan müdahalesi söz konusu olmaz ve liberal ekonomi uygulanırken, 1929'da yaşanan dünya ekonomik bunalımı ve ödenmekte olan Osmanlı borçlarının getirdiği yükün, Türkiye ekonomik politikalarında değişiklik yapılmasını zorunlu kıldığı görülmektedir. Türkiye

Cumhuriyetinin önderleri, Türk ekonomisinin itici gücü olarak devletin ekonomi alanında ağırlık kazanmasını öngörmüşler ve Türkiye 1933 yılından başlayarak karma ekonomik model dönemine girmiş ve I.Beş Yıllık Sanayi Planını hazırlayarak yürürlüğe koymuştur.

Dünyada 1929 ekonomik bunalımı yaşanırken, Ulu Önder Atatürk,Türkiye'de ekonomik bunalımdan çıkış yolunu devletçilikte, sanayileşmekte ve buna bağlı olarak KİT'lerin kurulmasında görmüş ve KİT'ler elli yılı aşkın süre ekonomimize sayısız katkılar getirmiştir.

Ama ne hazine bir durum ki, bugünkü siyasal iktidar ve uygulanan ekonomik politika, 1970'li yılların ikinci yarısında ortaya çıkan yeni ekonomik bunalımdan çıkış yolunu, Atatürk'ün direktifleriyle kurulmuş KİT'lerin satışında görmektedir.

KİT'lerin ekonomik, dolayısıyla ulusal bağımsızlığımızı gerçekleştirmek bakımından etkin bir işlevi olmuştur. Bugün bu işleve her bakımdan büyük ihtiyaç duyulmaktadır.

Yaşadığımız döneme egemen olan liberal ekonomi doğrultusunda siyasal iktidar tarafından ülkemizde de uygulanmak istenen özelleştirme konusunda yabancı danışman şirketlere hazırlatılan raporlar esas alınarak belirlenen özelleştirme yöntem ve ilkeleri, gerçekçi olmaktan uzaktır.

Hükümetin özelleştirme programını uygulayabilmek için Morgan Guaranty firmasına hazırlattırdığı "Ana Özelleştirme Planı" Türkiye'de uygulanacak özelleştirme politikasının amaçlarını ve bu amaçların hedeflerini ortaya koymaktadır. Özelleştirme amaçlarının birbiri arasındaki kavram "pazar güçlerinin rolünü genişletmek ve Türkiye'de serbest piyasa sisteminin sağlayacağı yararları çoğaltmak" olarak görülmektedir. Özelleştirme amaçlarının tanımlanmasının çoğu bu fikir çevresinde toplanmaktadır.

Esasen 24 Ocak 1980'den bu yana uygulanmakta olan ekonomik politikanın açıklanmamış doğrultusu da, ekonominin doğal yasaları içinde gelişmesini sağlamak ve rekabet şartlarının egemen kılındığı serbest pazar ekonomisinin uygulanması yönündedir.

1980'de Türkiye ekonomisine getirilen yeni kimlik üzerinde çok konuşuldu. Ayrıca üzerinde durulması, bugünkü konu gerçevesi dışında kalacağından,sadece şu tesbitlerde bulunulmakla yetinmek mümkündür.

Yürütülen ekonomik politika, büyümenin gerektirdiği sermaye birikiminin başlıca kaynağını çalışanlardan sağlama doğrultusunda tercihini yapmıştır. Sürdürülen ekonomik politikanın toplum hayatına yansıyan en olumsuz yönü gelir dağılımındaki adaletsizliğin büyümesi olmuştur. Anayasanın öngördüğü "sosyal devlet" ilkesi yok edilerek, iktisaden güçsüz durumdaki yurttaşlardan varlıklı kesimlere kaynak aktarmaya yönelik uygulanan politika sonucu Türkiye gelir dağılımı en adaletsiz olan ülkelerin başında gelmektedir. Gelir dağılımı alanında Türkiye'de meydana gelen gelişmelerin değerlendirildiği bilimsel çalışmanın sonucuna göre; 1980 yılı başlarında milli gelirden yüzde 33 dolayında pay alan ücretli ve maaşlıların bugünkü payı yüzde 16.3'e düşmüştür. 1988 bütçesinde yer alan büyüme ve enflasyon hedeflerine göre yenilenen hesaplamalara göre, ücretli ve maaşlıların milli gelirden aldıkları pay 1988 yılında yüzde 14'e düşecektir. Buna karşılık faiz, kira ve kâr geliri elde edenler, aynı yıllar itibarıyla paylarını yüzde 43'ten, yüzde 67'ye çıkarmışlardır. Bugünkü seyrinde kalırsa bu payın içinde bulunduğumuz yıl yüzde 70'i aşması tahmin edilmektedir.

Düşük ücret ve işsizlik, gelir bölüşümünün bozulmakta olduğunun ciddi işaretleridir. Nitekim gelir dağılımında görülen söz konusu gelişmelerin benzeri sonuçları bu alanda da gözükmemektedir. Örneğin İstanbul Sanayi Odası'nın bir çalışmasına göre, sanayi sektöründe yaratılan katma değer, üretim faktörleri arasındaki bölüşümü çalışanlar aleyhine bozulmuştur. Aynı verilere göre, sanayi sektöründe ücretlerin satış hasılatı içindeki payında da düşüş vardır. Ücretlerin satış hasılatı içindeki payı 1983 yılında katı kesiminde yüzde 10.2; özel kesimde ~~yüzde~~ 8.8 iken, bu pay 1986 yılında sırasıyla yüzde 7.7 ve 6.3'e düşürülmüştür.

TÜRK-İŞ'in kamu iktisadi teşebbüsleri genel raporundan yararlanarak yaptığı bir çalışmaya göre, KİT'lerde üretim değeri içinde işçilik payı 1978 yılında yüzde 23.8 iken, yıllar itibarıyla giderek azalmış ve 1985 yılında yüzde 7 oranına düşmüştür.

TÜRK-İŞ'in ücret-fiyat üzerinde yaptığı diğer bir belirleme ise, ücretlerin satın alma güçlerinde meydana gelen aşınmadır. Ücretlerde son sekiz yılda (1980-1987) meydana gelen reel gerileme yüzde 51.6'dır. Reel aşınmaya son dört yıl (1983-1987) itibarıyla bakıldığında ise gerileme yüzde 33.3 oranındadır.

İşsizlik ise, tartışma konusu edilmeyecek boyutlarda, ülkenin ekonomik ve sosyal yapısını tehdit edecek düzeylere ulaşmıştır.

Uygulanan ekonomik politikanın başarılı olması ve sonuçlarının görülmesi

sine rağmen, belirtmek gerekir ki, bugün sosyal sorunlarımız giderek büyümüş, ağırlaşmış ve ekonomimiz yeniden tıkanma noktasına gelmiştir.

Ekonomiyi harekete geçirmesi ve canlandırması için pazar güçlerine tanınan imkanlara rağmen, yapı değişikliğini sağlamak bir yana, tasarrufları arttırmak mümkün olmamıştır. Ekonominin etkinleştirilmesinde ve gelişmesinde siyasal iktidar tarafından büyük umut bağlanan özel sektörün yapmadığı yatırımlar kamu sektörü tarafından yapılmak durumunda kalmıştır.

Yurt kalkınmasının en önemli faktörlerinden biri olan sabit sermaye yatırımlarının 1983'den bu yana kamu ve özel kesim olarak dağılımına bakıldığında; 1983 yılında kamunun payı yüzde 60.4, özel kesimin payı yüzde 39.6 iken; 1987 yılında kamu payı yüzde 54.4'e düşmüş, buna karşılık özel kesimin payı yüzde 45.6'ya yükselmiştir. Bu yükseliş bir yapı değişikliğini ifade eden anlamda görülmese de, bir artış ifade etmekle beraber, özel kesim yatırımlarının sektörel açıdan dağılımına bakıldığında, yanıltıcı bir durum ortaya çıkmaktadır.

Özel kesim yatırımlarının 1983 yılındaki sektörel dağılımına bakıldığında konut yatırımları payının yüzde 30 olduğu, oysa bu oranın 1987 yılında yüzde 44.1'e yükseldiği görülecektir. Görüldüğü gibi özel kesim sabit sermaye yatırımlarında görülen nisbi ilerleme, konut yapımına aktarılan ucuz faizli kamu fonlarında biriken paradan kaynaklanmaktadır. Konut gibi, büyük bir kısmı kamu kesiminden finanse edilen sektör bir yana bırakıldığında, özel kesim sabit sermaye yatırımlarında reel anlamda bir gerileme ortaya çıkmaktadır.

Kuşkusuz özel kesim sabit sermaye yatırımlarındaki gerilemenin ekonomik bir takım nedenleri bulunmaktadır. Ancak burada sorulması gereken soru, tüm ekonomik kararlarda etkinleştirilmek istenen özel kesim dikkate alındığı halde bunda başarılı olunamazken, hangi gerekçeyle kamu kesiminin ekonomideki payının azaltılması ve KİT'lerin özelleştirilmesi ile ekonominin daha rasyonel çalışabileceği ileri sürülebilmektedir?

Türkiye'nin ekonomik davası, kurulmuş sanayileri tasfiye etmek değil, sinai yapısını kısa sürede modernleştirerek geliştirmek olmalıdır. Sanayiye ayrı bir özen göstermek vazgeçilmez ilke olmalıdır. Ekonomik bağımsızlığın ve -onun başta gelen koşulu- sanayileşmenin gerçek ölçütü, bu alanda yapılan yatırımlardır.

1980 sonrası yürütülen ekonomik politikanın kamuya verdiği görev alt yapı hizmetlerinin yerine getirilmesi ve sadece bu alanda sabit sermaye yatırımlarının yapılmasıdır. Oysa bu alanda da gerileme vardır. 1983 yılında imalat sanayinin toplam sabit sermaye yatırımları içindeki payı yüzde 23 iken, 1988'de yüzde 15.2 oranına düşmüştür. Yürütülen politika doğrultusunda kamunun 1983'de yüzde 20 olan payı 1988'de yüzde 6.1'e düşürülürken, özel kesim yatırımları beklenen gelişmeyi sağlayamamış ve 1983'de yüzde 27.5 olan payını yüzde 26.1'e düşürmüştür.

Yurtiçi tasarrufların sektörel dağılımı bu yönde gelişirken, 1980'den bu yana Türkiye'ye gelen yabancı sermayede hizmet sektöründe yoğunlaşmaya başlamıştır. 1980 yılında Türkiye'de toplam yabancı sermaye içinde hizmetler sektörünün payı yüzde 12.4 düzeyindeyken, 1987'de bu oran yüzde 36.2'ye yükselmiştir. Buna karşılık imalat sektörünün payı yedi yılda yüzde 87.3'den, yüzde 57'ye gerilemiştir.

Özelleştirme ile ilgili bir noktaya daha işaret etmek gerekmektedir. Siyasal iktidar uyguladığı ekonomik politikanın bir gereği olarak benimsediği özelleştirme politikası, devletin üretken yatırımlara girmesine taraftar değildir. Özel sektörde yatırım yapmakta çekingen davranmaktadır. Her tasarrufun yatırıma dönüşeceği ve böylece reel sermaye artışına yol açacağı beklentisi özel sektör açısından geçmiş dönemde gerçekleşmemiştir. Öte yandan özel sektör yatırım için ayırdığı kaynaklarını özelleştirilecek devlet işletmelerini satın alması için harcamak durumunda kalınca, ülke açısından bir tasarruf sözkonusu olmayacak, sadece mevcut tasarruflar el değiştirmiş olacaktır.

Devlet ise, özelleştirme karşılığı elde ettiği kaynağı yatırımlarda kullanmak yerine finansman açığının kapanması için kullanmak eğilimindedir. Gerçekte dış borcumuzun 50 milyar dolara ulaştığı, içinde bulunduğumuz yılda ödenmesi gereken 7.3 milyar dolarlık dış borç ana para ve faiz ödemesi, 1988 konsolide bütçesinin yarısına yaklaşan transfer harcamaları daha başlangıçta 2,5 trilyon açıkla bağlanan 1988 yılı mali bütçesi gibi gelişmelere bakıldığında, hükümetin özelleştirme politikasının gerisinde "gelir sağlama" olgusu belirgin bir amaç olmaktadır.

Özelleştirme, devletin fonlarını arttırmaya yönelik olmasına karşın, hükümet asıl amacın, verimlilik ve etkinliğin artırılması hedefinin daha büyük önem taşıdığını ileri sürebilmektedir. KİT'lerin etkin ve verimli çalışmadığı biçimindeki görüşler de birer iddia olmaktan öteye

gitmemektedir. Son sekiz yılda, sabit fiyatlarla Türkiye'de ^{yaratılan} gayrisafi yurt içi hasıla (GSYİH) ortalama olarak yılda yüzde 5 oranında artarken, kamu iktisadi teşebbüsleri tarafından yaratılan GSYİH ise ortalama olarak yüzde 7 oranında artmıştır.

Kamu kesimi özel kesimden daha verimli çalışmaktadır. Milli Prodük-tivite Merkezi (MPM) nin Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) tarafından yayınlanan imalat sanayi anket sonuçlarından yararlanarak, üretim mik-tar endekslerine dayandırdığı çalışmanın sonuçlarına göre; verimlilik artışı 1981 yılı 100 kabul edildiğinde 1986 yılında kamu kesiminde 163.4; özel kesimde ise 136 olmuştur.

Özelleştirmenin temel amaçlarından birisinin KİT'lerin hazineye yüklediği mali külfetin azaltılması olacağını savunanlar-ki kamu sektö-rünün dış finansman ihtiyacının azaltılması gereğinden hareketle KİT yöneticilerine ürettikleri mal ve hizmet fiyatlarını maliyetlere göre serbestçe tesbit etme imkanı sağlanmıştır.- Kârlı kuruluşlara yönelir-ken, devlet mülkiyetinde kalacak, sosyal amaçlı niteliğinden dolayı kârsız çalışmak durumunda olan kuruluşların hazineye yük olmaktan ne suretle çıkarılabileceği konusunda sessiz kalmamalıdır.

Özelleştirmenin gerisinde yatan öncelikli amaçlar tamamen farklı nitelikte olmasına karşın, kamueyuna "mülkiyetin tabana yayılması ve bu yolla endüstriyel demokrasinin yerleştirilmesi" görüntüsü verilmek istenmektedir. Mülkiyetin tabana yayılması yoluyla gelir dağılımının düzeltilmesi politikası, bir bütün için değerlendirildiğinde sözkonusu olabilir. Çünkü bilindiği gibi gelir dağılımı ekonomik, sosyal, siyasal ve teknik koşulların belirlediği kesintisiz bir gelişmedir.

1980

1980'li yıllarda uygulanan ekonomik politikanın gelir dağılımını çalışanlar aleyhine nasıl bozduğuna çeşitli vesilelerle değinilmiştir. Gelir dağılımının adaletsizliği, servet dağılımında varolan dengesiz-liğin de bir sonucudur. Piyasa ekonomisinin varsayılan ayarlayıcı güç-leri yardımıyla kendiliğinden adaletli bir dağılım, bir düzelme sağlama-dığı görülmüştür.

Çalışanlar hangi parayla KİT'lerin mülkiyetine ortak olacaktır. 1980 sonrası dönemde uygulanan piyasa ekonomisi ile "sosyal devlet" vasfını ortadan kaldıran düzenlemeler, kısıtlamalar ortadadır. İşçinin aldığı ücret bellidir. TÜRK-İŞ'in belirlemelerine göre dört kişilik bir ailenin sağlıklı, yeterli ve dengeli beslenebilmesi için Nisan 1988 ayında yapılması gereken asgari gıda harcaması 165.618.- liradır. Ve ülkede uygulanmakta

olan asgari ücretten işçinin eline geçen 50.594.-liradır. Bugün emeğiyle geçinmek durumunda olanların ücret düzeyi sağlıklı bir yaşama standartını karşılamaktan uzaktır. Oysa bilindiği gibi, tasarruf imkanları bireyin gelir düzeyi ile doğru orantılıdır. Gelir düzeyi arttıkça tasarruf oranı da artar.

Türkiye, tasarruflarını arttırmak için daha ne kadar süre çalışanlarını kaynak olarak görecektir? Tasarrufları arttırıcı bir unsur olarak kullanıldığı ifade edilen yüksek faiz politikası, sonuçta faiz geliri elde eden dar bir kesime sermaye aktarmaktan başka bir sonuç doğurmamıştır.

Sürdürülen faiz politikasının tasarruf sahibini karuyucu ve tasarrufu arttıracığı görüşü -çalışanlar açısından- doğru ve ~~kabul~~ edilebilir değildir. Çünkü faiz gelirinden yararlananların büyük bölümü dar gelirli kesimler değil, mevcut adaletsiz ekonomik düzende servet sahibi olanlardır. Bankalar Birliği raporlarına göre; 1986 yılında milli ticari bankalarda vadeli hesabı bulunanların yüzde 95'inin hesabı üç milyon liranın altındadır. (ortalama 285 bin lira) Yaklaşık 7.6 milyon adet vadeli tasarruf mevduatı hesabı sahibi bulunanların tasarrufları, toplam vadeli tasarrufların yarısından azdır. Buna karşılık vadeli tasarruf sahibi olan yüzde 5'in(-ki sayıları yarım milyonun altındadır) sahip olduğu vadeli tasarruflar (ortalama 5.8 milyon liradır), toplam vadeli tasarrufların yarısından fazladır. Yüksek faiz nedeniyle artış gösteren kredi faiz yükü maliyetlere eklenerek tüketiciye yansıtıldığından, sonuçta zararlı çıkan yine halk kesimleri olmaktadır.

İç kaynaklardan gönüllü tasarruf yoluyla sermaye birikimi sağlanmasının sınırına gelinmiştir. "4 Şubat Kararları" diye anılan bir dizi tedbirlerin öncelikli hedefinden birisi de yüksek faiz politikasıyla tasarrufları arttırmaya yönelik olmakla beraber beklenen gelişme sağlanamamıştır. Bu aşamada, ekonomide yeni dönem ve kaynak seferberliği ihtiyacı çerçevesinde getirilen diğer bir önlem, "zorunlu tasarruf" adı altında çalışanların ücretlerinin bir bölümüne yasa yoluyla el konulması olmuştur. Kaynak sağlamanın diğer bir adımı da görüldüğü kadarıyla KİT'lerin özelleştirilmesi olmaktadır.

Şimdiye kadar sürdürülen ekonomik politikanın yanlışlığı ve toplumsal bedeli ortada iken, daha kötü sonuçlara yol açacak girişimlerde ısrar etmek, demokratik yapıyı bozacak gelişmelere neden olabilir. Türk ekonomisinde etkin bir rol oynayan KİT'ler, ülkenin demokratik bir sistem içerisinde hızlı, dengeli ve adil bir kalkınmanın sağlanmasında ve bunun aracı olan planlamanın başarıya ulaşmasında öncü görevleri olmuştur. Karma ekonomik modelin hassas dengelerini gözetmek yerine herşeyi özel sektöre bırakma kolaycılığının temel görüş olarak benimsenmesinin çakar yol olmadığı yakın geçmişimizin görünür bir sonucudur.

Böyle bir tercihin, gerek ülke ve gerekse çalışanlar açısından katlanılamayacak sonuçları yol açması kaçınılmazdır. Bu geniş kapsamlı uygulamanın, bugün Türkiye'nin ekonomik gündemi ve uygulanacak politikayı yönlendiren yurtdışı kuruluşların önerilerini yerine getirerek "modaya uymak" amacıyla olduğu açıktır. Ekonomik sıkıntılara çözüm arama çerçevesinde sözkonusu kuruluşlara yapılan başvurularda KİT'lerin özelleştirilmesi aynı çevrelerce talep edilmektedir. Kârlı KİT'lerin yerli ve yabancı sermayeye devredilmesi, ulusal bağımsızlığımızı zedeleyecek bir tasarruftur. Böylesi bir durum yabancı sermayenin ülke ekonomisi üzerinde söz hakkı olmasını arttıracaktır. KİT'leri özelleştirme politikasında yabancı sermaye için bir sınır belirlenmemiş olması, bu tehlikeyi arttıran önemli bir unsur olmaktadır.

Bu yapıyla özelleştirme, devletin gelir sağlama amacıyla yerli ve yabancı sermayeye kaynak aktarmasıdır.

Anılan genel yaklaşım çerçevesinde KİT'lerde özelleştirme uygulamasının başlangıcı olan TELETAS konusunda da bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, Teletas örneğinde yapılan, özelleştirme olmayıp, gerçekte özel bir şirketteki kamu katılımının elden çıkarılmasıdır.

Bilindiği gibi özelleştirme, kısaca, kamunun sermayesinin tamamına sahip olduğu KİT'ler ile karma ortaklıklardaki kamu paylarının özel hukuk tüzel ya da gerçek kişilerine satılması biçiminde tanımlanmaktadır. KİT'lerin özelleştirilmesi programının ilk uygulaması olarak kamuoyuna sunulan Teletas'da, kamu hisselerinin bir bölümünün satış işlemi yapılmıştır.

Teletas'ın ortaklık yapısına bakıldığında; yüzde 40'nun PTT'den Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi (TKKOİ) Başkanlığına devredilen bölümü oluşturduğu; yüzde 39'nun Belçika şirketi olan Bell Telephone Manufacturing Co.'ya ait olduğu; geriye kalan yüzde 21'lik payın ise diğer ortaklara (-ki şirkete PTT Biriktirme ve Yardım Sandığı yüzde 8; Sezai Türkeş-Fevzi Akkaya Gurubu yüzde 7; Vakıflar Bankası yüzde 5 ve Ray Sigorta yüzde 1 oranında ortak bulunmaktadır.) ait olduğu görülmektedir.

Teletas'ın 29 Şubat ile 4 Mart arası dönemde satışa çıkarılan bölümü, kamuya ait hisselerin yüzde 55'inin satışlarıdır. Bu satışla kamunun şirket içindeki payı yüzde 18'e düşmektedir. Teletas'ın satışa su-

nulan hisse senedini alan 38613 kişinin (2286 teletaş çalışanı ve 567 PTT çalışanı ile birlikte toplam 41.686 kişi) payı ise yüzde 22 olmaktadır. Satışlardan sağlanan gelir 8.2 milyar lirası hisse senedi satışı ve 5.9 milyar lirası Teletaş ve PTT çalışanlara tahsis edilen hisse toplamı olarak 14.1 milyar liradır. Bu arada şirket çalışanlarına yönelik özel düzenlemeler getirilmiş ve şirket, taksitle hisse satın almak isteyen çalışanlara 3 milyar liraya kadar borç vermekte, bu borcun bir yıl içinde dört eşit taksitle ödenmesi öngörülmektedir. Çalışanlara, bu plan uyarınca satın aldıkları hisse senetleri, satın alma bedeli borçlarını tamamen ödedikleri anda teslim edileceği de getirilen düzenlemeler arasındadır.

Teletaş örneği, özelleştirme uygulamasının ilk adımı olması açısından olumlu göstergelerin ön plana çıkarıldığı bir durumdur. 1988 yılı programında da belirtildiği üzere, "sınai mülkiyeti tabana yaymak, üretkenlik ve verimliliği arttırmak" şeklinde amaçlanan özelleştirme uygulamasında, sınai mülkiyeti tabana yaymanın tek başına bir sonuç olarak kabul etmek mümkün değildir. Örneğin 25 Nisan 1988 günü yapılan şirket hissedarları olağan genel kurulunda hisse sahibi olanların yönetimde temsil edilmeleri çalışanları temsilen şirkette çalışan bir mühendisin haricinde mümkün olamamıştır.

Öte yandan üretkenlik ve verimlilik artışı ile kamu mülkiyeti arasındaki ilişkinin sanıldığı gibi aksine olumlu olduğuna MPM'nin tesbitlerine dayanarak yukarıda değinilmişti. Teletaş örneğinden hareketle durumu somutlaştırmak mümkündür. Teletaş'ın hisse senetlerinin halka arzı nedeniyle çıkardığı "izahname" ye göre; 1987 yılında vergi öncesi karın sermayeye oranı yüzde 214.3'dür. Vergi sonrası karın sermayeye oranının ise yüzde 147.1 olduğu görülmektedir.

Kamunun, özel hukuk kurallarına bağlı olarak çalışan bu şirketteki hissesini elden çıkartması sonucunda, kısa vadede belki hazineye bir gelir elde etmektedir, ama uzun vadede devletin uğrayacağı kayıp daha fazladır. Siyasal iktidar tarafından vergi yasalarında yapılan değişiklik sonucu, kurumlar vergisinden alınacak gelir azalmaktadır. Böylece kamu elinden çıkardığı hisse senedi nedeniyle devlet vergi kaybına uğrarken, varolan hisselerini koruyan büyük hissedarlar açıktan kazançlı olmaktadır.

Sınai mülkiyetin tabana yayılması amacından söz ederken, ülke ekonomisinde yakın geçmişte yaşanan "işçi şirketi" deneyiminin gözden uzak tutulmaması gerekmektedir. İşçi şirketleri konusunda yapılan çalışmalar, bir dönem "halk sektörü" diye de tartışılan işçi şirketi sayısındaki azalmaya işaret etmektedir. Bu azalmanın önemli nedeni, işçi şirketi niteliğinde olan pek çok işletmenin hisselerinin el değiştirilerek büyük sermaye gurubunun eline geçmesi ya da aile şirketi biçimine dönüşmüş olması olarak tesbit edilmiştir.

Liberal ekonominin günlük yansımasında bu tür değişikliklerin nasıl önleneyeceği konusunda somut bir değerlendirmeye rastlanmamaktadır.

Sonuç olarak kısaca denilebilir ki; devletin kurduğu ve kuruluşundan beri sermayesinin tamamına sahip olduğu, diğer bir ifade ile millete ait olan KİT'leri, asıl sahiplerine devretme görünümünün altında yerli ve yabancı sermayeye değerinin altında sunmanın neden olacağı ekonomik sorunların faturası hayli yüklü olacaktır. Kısa vadeli yaklaşımların uzun vadede yaratacağı bedelin ülke çalışanlarından istenmesine razı olunmayacağıının bu bakımdan bilinmesinde yarar bulunmaktadır. "

(+) Bu metin yan sayfada adı geçen öğretim üyelerine iletilmiştir.

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

GENEL MERKEZİ

CONFEDERATION OF TURKISH TRADE UNIONS
CONFÉDÉRATION DES SYNDICATS D'OUVRIERS DE TURQUIE

Telefon : 33 31 25 - 29
Phone

Bayındır Sokak No. 10

Telex : TÜRK-İŞ
Cable

Sayı :
Ref : ARŞ-89-1973-2/32

ANKARA 29 Eylül 1989

PROF.DR;ÖNDER ARI - TULAY ARIN - CENGİZ ARIN - TOKTAMIŞ ATEŞ - ÜLKÜ AZRAK
YAVUZ CEZER - BENGÜ DERELİ - TOKER DERELİ - ESİN ERGİN - NİHAT FALAY -
MENMET GENÇELİ - SEVİM GÖRGÜN - SEVGİ GÜRAN - ERSAN İLAL - MERİH İPEK -
GÜLTEN-KAZGAN - GÜLTEN KUTAL - METİN KUTAL - NAZİF KUYUCUKLU - NECATİ MUMCU
CEMİL OKTAY - TÜRKAN ÖNCEL - İZZETTİN ÖNDER - BURHAN ŞENATALAR - HÜLYA TALU -
YÜKSEL ÜLKEN'E GÖNDERİLMİŞTİR.

Ülkemizin geleceğini çok yakından ilgilendiren "KİT'lerin özelleştirilmesi" konusundaki siyasal iktidar yaklaşımının yaratacağı sorunlara işaret eden görüş ve uyarılarınızın yer aldığı "ortak açıklama"yı basından izledik.

KİT'lerin özelleştirilmesi girişimlerinin ülke geleceği ve çalışanlar açısından getireceği sakıncaları değerlendiren Konfederasyonumuz, başlangıcından itibaren bu politikaya aynı nedenlerle karşı çıkmış ve siyasal iktidarı bu konuda her vesile ile uyarmayı görev bilmıştır. KİT'lerin özelleştirilmesi ile ilgili Konfederasyon görüşümüzün açıklandığı bir çalışmamız ayrıca ekte sunulmaktadır.

Özelleştirme girişiminin biçim değiştirerek "yabancılaşma" politikasına dönüştüğü ve Türk ekonomisinin temel yapısını oluşturan kuruluşları kapsamı üzerine 21 Eylül 1989 günü Konfederasyonumuzda bir basın toplantısı düzenlenmiştir. Ekte sunulan konuşma metninde de yer aldığı üzere; siyasal iktidarın sorunlara kısa vadeli yaklaşımlarla çözüm getirmesinin, uzun vadede yaratacağı ağır bedele işaret edilerek, anılan girişime ülke ve toplum yararı açısından karşı olduğumuz bir kez daha açıklanmıştır. Sorumlu olan her kesimi "ortak bir tavır alınması ve gereken tepkinin gösterilmesi"ne davet çağrımızın, görüşlerinden her zaman yararlandığımız siz öğretim üyelerinden olumlu tepki alması bizi sevindirmiştir.

Saygılarımızla,

Şekket YILMAZ
Genel Başkan

Mustafa BAŞOĞLU
Gen.Eğitim Sek.

Eki : 2

- Özelleştirme

Geçtiğimiz dönemde ülke ekonomik ve sosyal politikasının gündeminde tartışılan bir konu da "özelleştirme" olmuştur. Özelleştirme ile ilgili işçi görüşüne geçtiğimiz dönem çalışma raporlarında geniş olarak yer verildiği hatırlanmalıdır. Çalışma raporlarında, KİT'lerin özelleştirilmesi girişimlerinin ülke ekonomisi ve çalışanlar açısından getireceği sakıncalara değinilmiş ve özetle; "Ülkenin kalkınmasını gerçekleştirmek, refahta coğrafi dengeleri sağlamak, topluma belirli kalite ve fiyatla mal ve hizmet sunmak, sosyal adaleti sağlamak, sanayileşmeyi hızlandırmak, dış ekonomilere bağlı kalmamak gibi ilkeler çerçevesinde amaçları olan KİT'ler, Türkiye ekonomisi ve siyasetinde meydana gelen değişikliklerin de etkisiyle, bugünkü siyasal iktidar tarafından özelleştirmek istenmektedir" denilerek, "Bu noktada sorunu ve çözümü doğru olarak ortaya koymak gerekmektedir. Yaşanan süreç içerisinde kamu otoritelerinin yanlış müdahaleleriyle, KİT'lerde oluşması istenen modelin uygulamada yerine getirilmemiş olması, bu kuruluşların tamamen tasfiye edilmesi, başka bir ifadeyle özelleştirilmeleri için kabul edilebilir bir gerekçe midir?" sorusu gündeme getirilmiştir.

Çalışma raporunda bu biçimde yer alan görüşlerimiz, hükümetin KİT'lerle ilgili son uygulamalarıyla bir kez daha doğrulanmıştır.

Siyasi iktidar kamuoyunda tepki doğurmasın diye "mülkiyetin tabana yayılması ve bu yolla endüstriyel demokrasinin yerleştirilmesi" gibi gerekçelerle halka şirin görünmeye çalışırken, özelleştirmenin gerisinde yatan amaçların farklı olduğu; az gelişmiş ülkelerin batıya olan borçlarını ödeyememeleri karşısında, bu çevrelerin yeni planları çerçevesinde mevcut kârlı işletmelerin hatta toprakların yabancılara satılarak borçlarının hafiflemesi anlayışına dayandığı bugün artık daha geniş kesimlerce anlaşılmaktadır.

Ülkemizi büyük miktarlarda iç ve dış borç batağına sokan siyasi iktidar, dışarıdan dayatılan söz konusu reçetelere uygun bir şekilde Türkiye'nin en verimli işletmelerini "Yabancılar blok satışı" olarak gerçekleştirmektedir. Bunun örnekleri Teletaş'ta, Usas'ta görülmüştür. Yine Petkim, Sümerbank, PTT gibi daha büyük ve köklü kuruluşlar için de aynı amaca dönük temasların yabancı sermaye kuruluşlarıyla yapıldığı bilinmektedir.

Geçtiğimiz günlerde Türk Parası Kıymetini Koruma Mevzuatı konusunda yapılan son değişikliklerle, yabancı yatırım fonlarına ve yatırım ortaklarına yurt içinden hisse senedi alma ve kârlarını yurtdışına transfer etme olanağı getirmiştir. Türk menkul değerlerinin yurtdışında pazarlanmasını sağlamak amacıyla "Türkiye Fonu" adında bir fon oluşturma çabaları da gözününde tutulursa, borçları yüksek ülkeler için hazırlanan çözümlerin ülkemizde geçerli kılınmaya çalışıldığı ortaya çıkmaktadır.

Nitekim OECD'nin 8-9 Mart 1989 tarihlerinde Paris'te yapılan Türkiye Konsorsiyumu Toplantısında görüşülen raporda, "Türk hükümeti için borç ödeme kapasitesini geliştirmek, öncelikli konu olmaya devam etmelidir" derken Türkiye'nin dış borç konusunda kritik bir noktada olduğunun vurgulanması da bir başka açıdan dikkat çekicidir.

Diğer yandan, iş imkanlarının daraldığı, işletmelerin küçüldüğü bir dönemde Türk özel sektörü ve başlangıçta özelleştirmeyi savunan çevreler de giderek eleştirilerini yüksek sesle ifade ederek, Türkiye'nin geleceğinin ipotek altına alındığını söyler hale gelmişlerdir.

KİT'lerin özelleştirilmesinin bir ekonomik zorunluluktan değil siyasi bir tercihten kaynaklandığı yönündeki görüşümüzü koruyarak denilebilir ki; KİT'lerin öncelikle bir reorganizasyona ihtiyacı vardır. KİT'lerde sürekli bir yönetim, karar özgürlüğü ve modern işletmecilik ilkeleri egemen kılınmalıdır.

5. 29 Kasım 1989, Ankara

KİT'lerin Özelleştirilmesi ile İlgili Basın Toplantısı

KİT'lerin özelleştirilmesi girişimlerinin ülke geleceği ve çalışanlar açısından getireceği sakıncaları değerlendiren Konfederasyonumuz, başlangıcından itibaren bu politikaya karşı çıkmış ve siyasal iktidarı bu konuda her vesile ile uyarmayı görev bilmıştır. Özelleştirme girişiminin biçim değiştirerek "yabancılaşma" politikasına dönüştüğü ve Türk ekonomisinin temel yapısını oluşturan kuruluşları da kapsamı üzerine 21 Eylül 1989 günü Konfederasyonumuzda bir basın toplantısı düzenlenmiştir.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı konuşmasında KİT'lerin özelleştirilmesi ile ilgili işçi görüşünü açıklamış, "siyasal iktidarın sorunlara kısa vadeli yaklaşımlarla çözüm getirmesinin, uzun vadede yaratacağı ağır bedele" işaret ederek, anılan girişime ülke ve toplum yararı açısından karşı olduğumuzu bir kez daha tekrarlamıştır. "Kamuya ait malların satışında siyasal iktidarın hukuki yetkisi tartışma konusu iken, Devlet fabrikasına da işletmesinin haraç mezat satılmak istendiği"ne değinen Türk-İş Genel Başkanı, sorumlu olan her kesimi "ortak bir tavır alınması ve gereken tepkinin gösterilmesi"ne çağırmıştır.

Düzenlenen basın toplantısında daha sonra Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı, petro-kimya sanayiinde faaliyet gösteren ve Türkiye'nin en büyük kuruluşları arasında yer alan PETKİM'in özelleştirilmesi konusunda bilgi vermiştir.

KİT'ler

Geçtiğimiz dönemde siyasi iktidarlarca "ekonominin kamburu" olarak nitelendirilerek özelleştirilmesi istenen bir bölümü de özelleştirilen KİT'ler, bugün de ülkemizin gündeminde en çok tartışılan konulardan biri olma özelliğini sürdürmektedir. Anımsanacağı üzere geçmiş iktidarlarca özelleştirme konusunda pek çok gerekçe ileri sürülmüş, bu gerekçelerden biri ise KİT'lerin özelleştirilmesi durumunda enflasyonun düşeceği, beklentisi idi.

Bugün KİT verileri incelendiğinde, geçmiş dönemlere göre son yıllarda KİT'lerin reel kârların azaldığı kârlılık oranların düştüğü ve KİT'lerin mali yapılarının bozulduğu görülmektedir. Kâr eden, mali yapıları daha sağlıklı olan bazı KİT'ler ise siyasi iktidarların tercihleri doğrultusunda uygulanan politikalar sonucunda zarar eden, sağlıklı bir yapıya dönüşen kuruluşlar haline gelmiştir. Buna göre, 1990 yılında KİT'lerden 18'i kâr ederken, 26'sı zarar etmiştir. 1991'de ise yalnızca 11'inin kâr etmesi beklenmektedir. 1990'daki KİT zararları 920 milyar lira olarak kesinleşirken, bu rakamın 1991 yılı sonunda 13.2 trilyon lirayı bulması beklenmektedir. 1991 geçici tahminine göre zarar edecek KİT'lerin başında 4.8 trilyon lira ile TEK; 2.1 trilyon lira ile TCDD ve TTK, 2.3 trilyon lira ile TDÇİ gibi kuruluşlar gelmektedir.

Yukarıdaki rakamlardan da anlaşılacağı üzere, siyasi iktidarların uygulamaları sonucunda mevcut kârlı işletmeler zararlı kuruluşlar haline dönüştürülürken, enflasyon da azalması bir yana son yılların en yüksek düzeyi olan yüzde 70'ler düzeyine çıkmıştır.

Esasen KİT'ler ve özelleştirme konusuyla ilgili TÜRK-İS görüşleri geçmiş dönem çalışma raporlarında ayrıntılı bir şekilde yer almış sözkonusu girişimlerin ülke ekonomisi ve çalışanlar açısından getireceği sakıncalara değinilmiş ve sonuçta KİT'lerde öncelikle bir reorganizasyon ihtiyacı olduğu; KİT'lerde sürekli bir yönetim, karar özgürlüğü ve modern işletmecilik ilkelerine gereksinim olduğu görüşlerine yer verilmişti. Siyasi iktidarın uygulamaları yaşanan süreç içerisinde Konfederasyonumuzun görüşlerini doğrular nitelikte olmuş, yeni hükümet protokolünde yer alan "özerkleştirme" ifadesi de özelleştirme çalışmalarının ülkemiz gerçeklerine göre gözden geçirileceği, Türk ekonomisinde etkin bir rol oynayan "sosyal devlet" ilkesi çerçevesinde ülkenin demokratik bir sistem içerisinde hızlı, dengeli ve adil bir şekilde kalkınmasını sağlayan baskın bir güç olmak üzere benzeri kuruluşların özelleştirilmeyeceği beklentisini güçlendiren "yeniden yapılanma özerkleştirme yanında özelleştirmeyi de kapsayacaktır. Ancak, özelleştirme bir amaç değil, bir araç olarak kullanılacaktır. Ancak, her ne pahasına olursa olsun özelleştirme veya bütçeye gelir sağlamak değil, ekonomik verimin ve rekabetin artırılması temel amaç olacaktır. Özelleştirme,

özerk kurumlar tarafından önceden saptanmış hazır modeller yerine, her kuruluşun imkân ve ihtiyaçlarına uyan yöntemlerle uygulanacaktır" şeklindeki Hükümet programında yer alan ifadelerle yaklaşımımız elbetteki olumlu olmaktadır. Esasen daha önce özelleştirilen kuruluşlarla ilgili son araştırmalar da genelde KİT'lerin özelleştirilmesi konusundaki yol ve yöntemleri sorgulamayı zorunlu kılmaktadır. Nitekim MPM'nin "1. Verimlilik Kongresi" ne sunulan "Kamu ve Özel Teşebbüslerde Etkinlik Karşılaştırması: Türkiye Çimento Sanayii" adlı tebliğde, "Özelleştirmenin etkinliği arttırmadaki katkısını incelenmiş" ve sonuçta "Mülkiyet şekli ile firmanın etkinliği arasında bir ilişki olmadığı ortaya konmuştur." Başka bir deyişle amacı üretkenliği arttırmaksa, bizim başından bu yana savunduğumuz yöntemle KİT'lerde reorganizasyona gidilmesi, bu politika çerçevesinde üretkenliğin arttırılması sözünü ettiğimiz araştırmanın da ortaya çıkardığı gibi mümkündür. Sorun bu yöntemin geçmişteki uygulamalardan farklı olarak ülkenin ve çalışanların yararına tercih edilmesi sorunudur.

VE ÖZELLEŞTİRME"

1. 22-28 Aralık 1986, Ankara
(14. Genel Kurul)

1980 sonrası istikrar politikası, KİT'lerin kârlı ve verimli çalışmalarını, finansman yönünden kendi kendilerine yeter olmalarını ve ancak kendi finansman kaynakları ölçüsünde yatırım yapmalarını ilke olarak öngörmüştür. İlk aşamada kârlı ve verimli çalışmalarını hedeflenen bu kuruluşların, ikinci aşamada hisse satışı ile özelleştirilmesi yoluyla, kamu kesiminin faaliyet göstermesine gerek olmayan ekonomik kesimlerden çekilmeleri sağlanmak istenmektedir. Bu amaç doğrultusunda, daha önce KİT'ler aracılığı ile tüketicilere yapılan subvansiyonlar kaldırılmış, KİT'lerin ürettikleri mal ve hizmetlerin fiyatlarının piyasa koşullarına göre belirlenmesi öngörülmüştür. Herkesin, kullandığı mal ve hizmetin fiyatını ödeyeği ilkesinden hareketle kaldırılan subvansiyonlar, kredi olarak finansman piyasasına yöneltilmiştir. Böylece bankacılık kesiminin para-kredi kesimine sağlayacağı rantlara süreklilik kazandırılmak istenmiştir.

Kamu kesiminde bağitlanan toplu iş sözleşmelerine yapılan müdahaleler sonucu, maliyet içindeki işçilik payı bu alanda da düşürülmüştür. Nitekim, izlenen fiyat ve ücret politikaları sonucu kamu iktisadi teşebbüslerinde üretim değeri içindeki işçilik payı bugün yüzde 7 oranındadır. KİT mevzuatında yapılan değişikliklerle, yönetim kurullarına işçi üyelerin katılmasına imkan veren hükümler kaldırılmış; işçilerin istihdam güvencelerini ortadan kaldıracak biçimde sözleşmeli personel çalıştırılması esas alınmıştır. Kamu iktisadi teşebbüslerinde, çeşitli nedenlerle boşalan kadrolara atama yapılmamış, istihdamı daraltıcı politikalar izlenmiştir. Bugün kamu kesimi sigortalı sayısı geçmiş yıllara göre büyük oranda gerilemiştir. Kuşkusuz böyle bir sonucun, KİT'lerin özel sektöre devri açısından büyük önemi vardır.

KİT'lerin özelleştirilmesi ile ilgili "işçi görüşü" Türk-İş Genel Başkanı tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

"Sayın Özal Hükümetinin önümüze getirdiği 233 Sayılı Kanun Kuvvetindeki Kararname, KİT'lerin istikbalini ve akıbetini yeniden tayin etmeyi hedef almıştır.

Ancak, karamamenin sonuna iliştirilen listede adı geçen KİT'lerin ne olup ne olmayacağı, yine bu kararname ile öngörülen bir koordinasyon kurulunun insiyatifine terkedilmiştir.

Yani, tüm kamu iktisadi teşebbüslerinin faaliyetini gözden geçirecek olan koordinasyon kurulu, bu kuruluşların ya yeniden teşkilatlanmasına, yahut da özel sektöre satılmasına karar verebilecektir.

Durum bu kadar basit görünüyor.

Koordinasyon Kurulu karar verecek, hükümet "evet" diyecek ve her birinin varlığı trilyonu bulan KİT'ler birer birer elden çıkarılıp özelleştirilecek.

Kırk yıllık, elli yıllık bu dev sanayi kuruluşlarını satmak, sadece bir ekonomik işletmeyi satmak anlamını taşımaz. Yapılmak istenen uygulama, Türk Ekonomisinin temel yapısıyla ilgilidir ve satışa çıkarılan müesseseler temel yapıyı sarsacak kadar büyük ve önemlidir.

Ulu Önder Atatürk'ün emir ve direktifleriyle Kurtuluş Savaşı sonrası teşkiline hızla başlanan bu kuruluşlar, yani Kamu İktisadi Teşebbüsleri, elli yıldan beri Türk Ekonomisinin itici gücü olmuştur. Atatürk'ün seçtiği ve birçok ileri ülkenin bugünkü düzeyine ulaştığı karma ekonomi modeli, Cumhuriyet Hükümetlerinin vazgeçilmez tercihi olmuştur. Karma ekonomi modelinde yerini alan KİT'ler ise, kanun kuvvetinde kararnamelerle atılıp satılacak mallar değildir.

Yalnızca Atatürk'ün direktifiyle kurulmuş oldukları için değil, Türk Ekonomisinin vazgeçemediği kurumlar olduğu için satılamazlar.

Kamu İktisadi Teşebbüslerine sadece ekonomik düşüncelerle bakmak ise, çok ters ve yanlıştır. Elli yıllık zaman içinde ekonomimize sayılamayacak kadar büyük katkılar sağlayan KİT'lerin ekonomik faydaları yanında, sosyal faydaları da vardır ve en az ekonomik fayda kadar önem arzeder. Türk Ekonomisen önderlik etmiş olan KİT'lerin kurulduğu yere, altyapı gitmiştir. Elektrik, su, yol gitmiştir. Ustalık, üretim teknikleri gitmiştir. Kısacası KİT'lerin ulaştığı yere medeniyet gitmiştir. Bunlar inkar edilemez gerçeklerdir. KİT'ler, ekonominin lokomotifi olurken, birer okul görevini de beraber yüklenmişlerdir. Bu kuruluşların yetiştirdiği teknik ve idareci kadrolar, ülke kaderinde önemli rol oynamışlardır."

2. 11-17 Aralık 1989, Ankara
(15. Genel Kurul)

KİT'lerin özelleştirilmesi girişimi, geçirdiğimiz dönemin ağırlıklı konusunu oluşturmuştur. Uygulanan ekonomik politika içerisinde yüklediği işlev açısından önem taşıyan bu gelişmenin ülke ekonomisi ve çalışanlar açısından getireceği sakıncalar büyüktür.

Türkiye'de "Yönetim ve Yapı sorununu çözmek" adı altında 1980 sonrası yapılan çalışmalar kapsamına Kamu İktisadi Teşebbüsleri de alınmıştır. 24 Ocak 1980'den bu yana, temel doğrultusunda önemli bir değişiklik yapılmadan sürdürülen ekonomik politikanın temel hedefleri arasında, KİT'lerin etkinliğinin ve ekonomiyi yönlendirme işlevlerinin sınırlandırılması önemli bir yer tutmuş ve özellikle 1986 yılından başlayarak bu alanda önemli adımlar atılmıştır.

Yukarıda da değinildiği üzere, son on yıldır Türkiye'nin gündeminde belirleyici olan ekonomik ve siyasal politika uygulamalarına egemen olan yaklaşımın kamu kesimine ilişkin değerlendirmesi şöyledir: "Türkiye'de kamu kesimi ekonomi faaliyetleri, özellikle 1970'li yıllarda fazlasıyla genişlemiştir. Kamu kesiminin ekonomideki payı daraltılmalı ve özel girişim ekonominin yürütücü gücünü üstlenmelidir. Esasen ekonomik etkinliğin gereği de budur. "Nitekim Başbakan tarafından TBMM'de okunan Hükümet programında da benzeri şu görüşlere yer verilmiştir. "Hükümetimiz, ilke olarak vatandaşlarımızın kendi güçleriyle veya makul teşvik tedbirleri ile gerçekleştirebilecekleri yatırımlara devletin doğrudan kaynak tahsis etmesini doğru bulmamaktadır. Bu şekilde mütaala edilebilecek mevcut Kamu İktisadi Teşebbüslerinin tedricen millete devredilmesini uygun buluyoruz. "Esasen IMF, Dünya Bankası gibi uluslararası finans kuruluşları da sistem olarak KİT'lere karşıdır. Anılan kuruluşlara göre KİT'ler ulusal kaynakları savurganlığa itmekte, enflasyon ve hayat pahalılığına neden olmaktadır. Bunun yanısıra bütçe açıklarının, paranın değer kaybının ve ekonominin daha yüksek büyüme hızına ulaşamamasının da nedenleri KİT'lerdir.

Ancak kendi mantığı içinde dahi bu gerek, özel kesimin büyütülmesinin doğal gelişmesine bırakılmak yerine, doğrudan kamu kesiminin daraltılmasına yönelik saldırı haline dönüştürülerek sağlanmak istenmektedir. Bu ağır saldırının gerekçesi de "millete devretmek" adı altında sunulmaktadır.

Amaçları ülkenin kalkınmasını gerçekleştirmek, refahta coğrafî dengeleri sağlamak, topluma belirli kalite ve fiyatla mal ve hizmet sunmak, sosyal adaleti sağlamak, sanayileşmeyi hızlandırmak, dış ekonomilere bağlı kalmamak gibi ilkeler çerçevesinde olan KİT'ler böylece Türkiye ekonomisi ve siyasetinde meydana gelen değişikliklerin de etkisiyle geçirdiğimiz dönemde "özelleştirme" işlemine tabi tutulmaya başlanmıştır.

Bu noktada sorunun ve çözümün doğru olarak ortaya koyulması büyük önem taşımaktadır. Yaşanan süreç içerisinde kamu otoritelerinin yanlış müdahaleleriyle, KİT'lerde oluşması istenen modelin uygulamada yerine getirilmemiş olması, bu kuruluşların tamamen tasfiye edilmesi, başka bir ifadeyle özelleştirilmeleri için kabul edilebilir bir gerekçe midir? Özelleştirme işlemini gerçekleştirebilmek için ileri sürülen tezler, aşağıda da yer aldığı üzere, doğruluğu kanıtlanmamış, hatta zaman zaman hatalı olduğu bilinen varsayımlara dayandırılmıştır.

Yapılmak istenen uygulama basit bir ekonomik karardan ibaret olmayıp, Türk ekonomisinin temel yapısıyla ilgilidir ve satışa çıkarılması

düşünülen müesseseler temel yapıyı sarsacak kadar büyük ve önemlidir. Kamu İktisadi Teşebbüsleri, Türkiye'de sanayileşmenin başlatılması ve geliştirilmesinde önemli rol oynamış, Türkiye ekonomisinde ağırlıkları inkar edilemeyecek boyutlarda olan kuruluşlardır. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu tarafından hazırlanan KİT Genel Raporu'na göre, çeşitli sahalardaki mal ve hizmet üretiminin yüzde 100'e yakın bir kısmı Kamu İktisadi Teşebbüsleri tarafından üretilirken, sanayi sektöründeki katma değerın ortalama yüzde 26'sı da bu kuruluşlar tarafından üretilmektedir.

KİT'lerin kuruluşu ve gelişimi belli bir tarih perspektifinden ele alındığında özetle şöyle bir değerlendirme yapılabilmektedir: Türkiye'nin kuruluşundan 1920'lerin sonuna kadar devletin ekonomiye doğrudan müdahalesi sözkonusu olmaz ve liberal ekonomi uygulanırken, 1929'da yaşanan dünya ekonomik bunalımı ve ödenmekte olan Osmanlı borçlarının getirdiği yükün, Türkiye ekonomik politikalarında değişiklik yapılmasını zorunlu kıldığı görülmektedir. Türkiye Cumhuriyetinin öndeşleri, Türk ekonomisinin itici gücü olarak devletin ekonomi alanında ağırlık kazanmasını öngörmüşler ve Türkiye, 1933 yılından başlayarak karma ekonomik model dönemine girmiş ve 1. Beş Yıllık sanayi planını hazırlayarak yürürlüğe koymuştur. Dünyada 1929 ekonomik bunalımı yaşanırken, Ulu Önder Atatürk, Türkiye'de ekonomik bunalımdan çıkış yolunu devletçilikte, sanayileşmekte ve buna bağlı olarak KİT'lerin kurulmasında görmüş ve KİT'ler elli yılı aşın süre ekonomimize sayısız katkılar getirmiştir. Ancak, bugünkü siyasal iktidar tarafından uygulanan ekonomik politika 1970'li yılların ikinci yarısında ortaya çıkan ve günümüzde artarak gelişen yeni ekonomik bunalımdan çıkış yolunu, Atatürk'ün direktifleriyle kurulmuş KİT'lerin satışında görmektedir.

KİT'lerin ekonomik, dolayısıyla ulusal bağımsızlığımızı gerçekleştirmek bakımından etkin bir işlevi olmuştur. Bugün bu işleve her bakımdan büyük ihtiyaç duyulmaktadır. Yaşadığımız döneme egemen kılınmak istenen liberal ekonomi doğrultusunda siyasal iktidar tarafından ülkemizde de uygulanmak istenen özelleştirme konusunda, yabancı danışman şirketlere hazırlatılan raporlar esas alınarak belirlenen özelleştirme yöntem ve ilkeleri, gerçekçi olmaktan uzaktır. Hükümetin özelleştirme programını uygulayabilmek için Morgan Guaranty firmasına yüksek ücretler vererek hazırlattığı "Ana Özelleştirme Planı" Türkiye'de uygulanacak özelleştirme politikasının amaçlarını ve bu amaçların hedeflerini ortaya koymaktadır. Özelleştirme amaçlarının birbiri arasındaki bağlantı, "pazar güçlerinin rolünü genişletmek ve Türkiye'de serbest piyasa sisteminin sağlayacağı yararları çoğaltmak" olarak görülmektedir. Özelleştirme amaçlarının tanımlanmasının çoğu bu fikir çevresinde toplanmaktadır. Esasen 1980'den bu yana ülkemizde uygulanmakta olan ekonomik politikanın

doğrultusunun da aynı olduğu bilinmektedir.

Anılan politikanın Türk insanına ve ekonomisine maliyeti gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır. Siyasal iktidar, uyguladığı ekonomik politikanın gereği ve sonucu olarak kamu kesiminin üretken alanlarda yatırım yapmasına taraftar değildir. Raporumuzda da değinildiği üzere kamunun görevi, alt yapı hizmetlerinin yerine getirilmesi ve büyük ölçüde bu alanda yapılan sabit sermaye yatırımları ile sınırlandırılmıştır. Özel sektör ise kendisi açısından yatırım yapma şartlarının oluşmadığı görüşünden hareketle yatırım yapmaktan kaçınmaktadır. Yapılan sermaye aktarımının yatırımlara dönüştürülemediği geçmiş dönem sonucundan iyice anlaşılmıştır. Öte yandan bu kuruluşların özel sektör tarafından satın alınması ülke açısından bir tasarruf olarak değerlendirilemez. Zira özel sektörün yatırım için ayırdığı kaynaklarını özelleştirilecek devlet işletmelerini satın almak için harcamak durumunda kalınca, ülke açısından bir tasarruf söz konusu olmayacak, sadece varolan tasarruflar el değiştirmiş olacak, ülkenin sermaye birikimine bir katkısı olmayacaktır. Siyasal ikti-

dar ise, özelleştirme karşılığı elde ettiği kaynağı yatırımlarda kullanmak yerine, finansman açığını kapatmak için kullanmak eğilimindedir. Uyguladığı ekonomi politikalarıyla ülkemizi dış borç batağına sokan siyasal iktidar, dış borcumuzun 40 milyar dolar olduğu, dış borç ana para ve faiz ödemesinin GSMH'nin yüzde 10'una ulaştığı bir ekonomik yapıda Türkiye'nin en verimli işletmelerini satarak bir diyet ödemeyi çıkış yolu olarak görmektedir.

Nitekim önceleri TELETAS örneğinde olduğu gibi, KİT'lerde bulunan kamu paylarının halka satışı biçiminde başlayan özelleştirme girişi, sonraları biçim değiştirerek "blok" halinde yabancı sermayeye satışa dönüşmüştür. Bu kapsamda ANSAN ve MEDA, USAŞ ile ÇİTOSAN'a bağlı beş çimento fabrikasının yabancılara satışı gerçekleştirilmiştir. SÜMERBANK, ERDEMİR, PTT, PETKİM ve diğer birçok karlı kamu kuruluşunun da sıra beklediği bu girişim siyasal iktidarın gerçek niyetini yansıtmaktadır.

Özelleştirmenin, devletin fonlarını arttırmaya yönelik olduğu ortaya çıkmasına karşın, hükümet asıl amacın, KİT'lerde verimlilik ve etkinliğin artırılması olduğunu ileri sürebilmektedir. KİT'lerin etkin ve verimli çalışmadığı biçimindeki görüşler de birer iddia olmaktan öteye gitmemektedir. Son on yılda, sabit fiyatlarla Türkiye'de yaratılan gayrisafi yurt içi hasıla (GSYİH) ortalama olarak yılda yüzde 5 oranında artarken, kamu iktisadi teşebbüsleri tarafından yaratılan GSYİH ise ortalama olarak yüzde 7 oranında artmıştır. Öte yandan kamu kesiminin özel sektöre göre daha verimsiz çalıştığı biçimindeki görüşler de bilimsel olarak doğrulanmamaktadır. Nitekim 1963-1982 yıllarını kapsayan dönemde, imalat sanayiinde yıllık ortalama verimlilik artış oranları kamu kesiminde yüzde 5.8 iken, özel kesimde yüzde 4.7 olmuştur.

Özelleştirmenin temel amaçlarından bir diğerinin de KİT'lerin hazineye yüklediği mali külfetin azaltılması olduğu savunulmaktadır. Nitekim, kamu sektörünün dış finansman ihtiyacının azaltılması gereğinden hareketle, KİT'lerin ürettikleri mal ve hizmetlerin fiyatlarının maliyetlerin çok üzerinde serbestçe belirlenebilmesi imkanı sağlanmıştır. Ancak karlı kuruluşların özelleştirilmesi yapılırken, 1980'li yıllarda yaşanan yoğun kriz nedeniyle batan firmaları kurtarmaya yönelik kamulaştırma işlemleri de aynı dönemde sürdürülerek zararlar kamuya mal edilmiş, yani zararlar bütün halka ödetilmiştir.

Özelleştirmenin gerisinde yatan öncelikli amaçlar tamamen farklı nitelikte olmasına karşın, kamuoyuna "mülkiyetin tabana yayılması ve bu yolla endüstriyel demokrasinin yerleştirilmesi" görüntüsü verilmek istenmektedir. Mülkiyetin tabana yayılması yoluyla gelir dağılımının düzeltilmesi politikası, bir bütün içinde değerlendirildiğinde söz konusu olabilir. Çünkü bilindiği gibi gelir dağılımı ekonomik, sosyal, siyasal ve teknik koşulların belirlediği kesintisiz bir gelişmedir. Gelir dağılımını çalışanlar aleyhine bozarak çıkış yolu aramanın temel hedef olduğu bir ekonomik politikanın gelir bölüşümünü adaletsiz yapıya dönüştürdüğüne yukarıdaki bölümde işaret edilmiştir. İşte aslında ekonomide yeni dönem ve kaynak seferberliği adı altında bu gibi yeni düzenlemelerle durum farklı biçimlerde sürdürülmek istenmektedir.

Kamuya ait malların satışında siyasal iktidarın "hukuksal yetki"sinin bulunup bulunmadığı bile açık bir tartışma konusudur. Kamuya ait malların, değerlerin, kamunun mal varlığından çıkarılacak; özel kişilerin ve hatta yabancılara mal varlığına ve egemenlik haklarına geçirilmesi, "kapitülasyon" gibi bir oluşumu yaşamış ulusun kolaylıkla kabul edebileceği bir tasarruf değildir. Bu tasarruf "Türkiye'yi yönetme" yetkisinin dışında ve üstünde olan ve özel bir yetki gerektiren önemdedir.

Şimdiye kadar sürdürülen ekonomik politikanın yanlışlığı ve toplumsal bedeli ortada iken, daha kötü sonuçlara yol açacak girişimlerde ısrar etmek, demokratik yapıyı bozacak gelişmelere dahi neden olabilir. Türk ekonomisinde etkin bir rol oynayan KİT'ler, ülkenin demokratik bir sistem içerisinde hızlı, dengeli ve adil bir kalkınmanın sağlanmasında ve bunun aracı olan planlamanın başarıya ulaşmasında öncü görevleri olmuştur. Karma ekonomik modelin hassas dengelerini gözetmek yerine her şeyi henüz kalkınma çabalarının gelişme aşamasında olduğu bir ülkede özel sektöre bırakma kolaycılığının temel görüş olarak benimsenmesinin çıkar yol olmadığı yakın geçmişimizin görünür bir sonucudur. Böyle bir tercihi gerek ülke ve gerekse çalışanlar açısından katlanılamıyacak sonuçlara yol açması kaçınılmazdır. KİT'lerin özelleştirilmesi ya da blok

olarak yabancılara satışı, toplum için gelir demek olan kârların, belirli kesimlerin ve uluslararası sermayenin elinde toplanması ve Türkiye'yi yabancı ülkeler karşısında tam olarak fakirleştirecek bir sermaye transferi sonucunu vermektedir. Bu durum ulusal bağımsızlığımızı zedeleyecek bir tasarruftur. Böylesi bir durum yabancı sermayenin ülke ekonomisi üzerinde söz hakkını arttıracaktır.

Siyasal iktidarın, sorunlara kısa vadeli yaklaşımlarla çözüm getirmesinin uzun vadede yaratacağı ekonomik, sosyal ve hatta siyasal bedel çok büyüktür. Geleceğimize ipotek koyabilecek bu girişime, ülke ve toplum yararı açısından işçiler karşıdır. Sorumlu olan her kesimin de, çok yönlü tehlike ve çöküntü yaratabilecek bu girişime ortak tavır alması ve tepki göstermesi kaçınılmaz bir sorumluluktur.

2. 7-13 Aralık 1992, Ankara
(16. Genel Kurul)

KİT'LER VE "ÖZELLEŞTİRME"

Genel olarak kamu kesimi borçlanma gereğinin GSMH'nin yüksek bir oranına ulaşması, bütçe açığı yanısıra Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT)'nin açıklarını da gündeme getirmiş ve KİT'ler, "ekonominin kamburu" olarak nitelendirilerek elden çıkarılmak istenmiştir. 24 Ocak 1980'den günümüze temel doğrultusunda önemli bir değişiklik yapılmadan sürdürülen ekonomik politikanın temel hedefleri arasında, KİT'lerin etkinliğinin ve ekonomiyi yönlendirme işlevlerinin sınırlandırılması önemli bir yer tutmuştur. Bugünkü siyasal iktidarın da özelleştirme konusunda çalışmalarını yoğunlaştırdığı görülmektedir.

Özelleştirmeye ilgili işçi görüşüne geçtiğimiz yıllarda çeşitli platformlarda, yayın organlarında, çalışma raporlarında geniş olarak yer verip, tartıştığımız anımsanacaktır. En son TV 1'deki "KİT'lerin özelleştirilmesi" ile ilgili açık oturumda TÜRK-İŞ Genel Başkanı Şevket YILMAZ, çalışanların bu konudaki görüşlerini ifade ederek; KİT'lerin özelleştirilmesi girişimlerinin ülke ekonomisi ve çalışanlar açısından getireceği sakıncalara değinme imkânını bulmuştur.

Özelleştirme konusunun Türkiye'nin gündeminde ağırlığını sürdürdüğü şu günlerde bu konuyu yeniden değerlendirmekle hem ülkemiz, hem de geniş kitleler adına büyük yarar vardır. Türk insanının emeğiyle, ödediği vergiyle, yıllardır yarattıkları birikimlerle Türk ekonomisinin lokomotifi olan KİT'leri, bir kez daha, özelleştirmenin sonuçlarıyla birlikte irdelediğimizde, uzun bir zamandır savunageldiğimiz görüşlerin haklılığı ortaya çıkmaktadır.

KİT'lerin Ekonomideki Yeri

Yarım asırdan fazla bir geçmişi bulunan KİT'ler her dönem Türk ekonomisine yön vermişlerdir. Dünyada ekonomik krizin yaşandığı 1920'lerden bu yana KİT'ler Türk ekonomisinin itici gücü olmuş, Türkiye'de sanayileşmenin başlatılması ve geliştirilmesinde önemli bir rol oynamış ve her türlü ihmal ve özelleştirilmelerine gerekçe oluşturmaları için yapılan olumsuz propaganda ve uygulamalara rağmen KİT'lerin Türkiye ekonomisinde ağırlıkları inkâr edilemeyecek boyutlarda olan kuruluşlardır. 1989 yılı verilerine göre, KİT'ler toplam sanayi üretimimizin yüzde 26'lık gibi büyük bir bölümünü sağlamaktadır. Sanayiinin alt sektörleri içinde de madencilik üretiminin yüzde 86.8'ini, enerji üretiminin de 59.2'sini sağladığı görülmektedir. KİT'lerin ulaştırma ve haberleşmedeki payı yüzde 31.8 iken, bankacılık kesimindeki payı ise yüzde 32.3'dür.

Bu veriler, Türkiye ekonomisi içinde KİT'lerin ağırlığını gösterirken; bugün özel sektörün bilgi, sermaye ve niyetinin yeterince bulunmadığı alanlarda KİT'lere ihtiyacı olduğunu da ortaya koymaktadır. Özellikle Güneydoğu olaylarının yaşandığı bir sırada, dengeli kalkınmanın ve bölgelerarası farkın en aza indirilmesinde KİT'lerin varlığına her zamankinden daha çok ihtiyacımız bulunduğu bilinmelidir. KİT'lerin kurulmasındaki temel amaçlardan birisi de kamu yararına hizmettir. Başka bir ifadeyle, topluma belirli kalitede ve fiyatta mal ve hizmet arzı ile sosyal adaletin temin edilmesidir. Bu devletin "sosyal devlet" anlayışıyla bütünleşen bir anlayıştır. KİT'lerin "sosyal devlet" çerçevesindeki diğer hedefleri kısaca şöyle sıralanabilmektedir: İstihdam yaratmak, gelir dağılımını düzeltmek, özel sektörü rekabete çekmek ve çalışanların yönetime katılmasını sağlamaktır.

KİT'lerin kuruluş amaçları bu şekilde saptanmasına ve kuruldukları yıllarda kalkınma sürecini başlatıp, ekonomimizin temel taşları olmasına rağmen; özellikle son yıllarda kamu otoritelerinin yanlış müdahaleleriyle KİT'lerde oluşması istenen model yerine getirilememiş, teşebbüslerde giderek bir modelsizlik hakim olmuştur. Öte yandan Türkiye'nin ekonomi ve siyasetinde meydana gelen değişikliklerin de etkisiyle KİT'lere bakış açısı değişmiş, kamuoyu nezdinde de KİT'ler aleyhinde olumsuz hava yaratılmış, bunda da bir ölçüde başarıya ulaşılmıştır.

Özelleştirme Türkiye'nin gündemine niye ve nasıl girmiştir?

Özelleştirme, 1970'li yıllarda dünyada yaşanan ekonomik krizin, petrol bunalımının aşılmasının bir yolu olarak düşünülmüş, 1980'li yılların başından itibaren çeşitli ülkelerde özelleştirme politikalarını benimseyen neo-liberal partilerin iktidara gelmeleriyle birlikte özelleştirme uygulamaları hayata geçmeye başlamıştır. Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası gibi etkili uluslararası finans kuruluşları özelleştirmeyi, kamu sektörünü daraltmaya yönelik girişimleri desteklemiştir.

Ülkemizde ise neo-liberal bir parti olan ANAP'ın olağanüstü bir dönemin ardından iktidara gelmesiyle birlikte 24 Ocak 1980'de uygulamaya konulan "Ekonomik İstikrar Programı" olarak anılan kararlar dizisinde özelleştirme bir kez daha gündeme getirilmiştir. Gelişmiş ülkelerin ekonomik yapıları gözardı edilerek, dış konjonktürün etkisiyle sorunların çözüm yolu olarak özelleştirmenin şart olduğu siyasi iktidarca savunulmuş, bunun propagandası yapılmıştır.

"Ekonomik ve Sosyal Gelişmeler" bölümünün girişinde de belirtildiği gibi, Dünyada egemen olmaya başlayan "ekonomiye devlet müdahalesinin ve devletin ekonomide yönlendirici rolünün azaltılması" anlayışının bizim gibi az gelişmiş ülkelerde yaratacağı risk ve sorunlar gözardı edilmiş; dış konjonktürün etkisiyle sorunların çözüm yolu olarak KİT'lerin özelleştirilmesi gerektiği kamuoyuna adeta empoze edilmiştir. Yine girişte vurguladığımız gibi, dünyanın kuzeyindeki endüstrileşmiş ülkeler ile güney yarım küredeki gelişmekte olan ülkeler arasındaki büyüyen ekonomik ve sosyal farklılıkların, KİT'ler konusuna kalkınma, istihdam, toplumsal adalet açılarından daha farklı bakmayı da gerektirmektedir. Kaldı ki son birkaç yılda Avrupa'da neo-liberal politikaların terk edildiği, demokrasi ve sosyal adalet ilkelerinin yeniden ön plâna çıktığı eğilimlerin de dikkate alınması, ülkemizde halen varlığını sürdüren neo-liberal politika anlayışının sorgulanması açısından da önemlidir.

Özelleştirme hareketine kaynaklık eden ve halâ kalıntıları süren neo-liberal politikanın siyasal, ekonomik ve sosyal tercihi kısaca şudur: Rekabet, kâr ve özel mülkiyetin dışında kalan unsurların faaliyetlerinin en aza indirilmesidir. Bir başka ifadeyle, demokrasiyi demokrasi yapan ve demokrasinin temel güçleri olan kurum ve kuruluşların gücünün azaltılmasıdır. Bu durum sosyal devlet kurumlarının, sendikaların ve giderek demokrasinin de sınırlanması anlamına gelmektedir. Bu anlayışın geçen on yıl boyunca sendikaları demokrasinin vazgeçilmez kurum ve kuruluşları arasında görmediği örnekleriyle ortadadır. Elbette ki sendikalar kamu hizmetlerinin kısıtlanmasını, başta eğitim, sağlık olmak üzere kamu hizmetlerinin paralı olmasını istemezler, özelleştirmeyle işçilerin işsiz kalmasını, sendikasılaşmalarını kabul edemezler.

KİT'lerin Özelleştirilmesi ve Amaçlar

Genel olarak özelleştirme, kamu mülkiyetinin ve her türlü faaliyetinin özel sektöre devredilerek, kamunun faaliyet alanının daraltılması anlamına gelmektedir.

Bu siyasi bir tercihtir; kamu malının özel sektöre peşkeş çekilmesi, gelir dağılımını sermaye lehine yönettiren, sendikaları devreden çıkaran bu tercih çalışanlar tarafından kabul edilemez.

Özelleştirmenin, Dünya ekonomisine entegre olmak için gerekli olduğu savunulmaktadır.

Dünya ekonomisiyle bütünleşme çabaları doğru ve gereklidir. Ancak, bu başka alternatiflerimiz olmadığı anlamına gelmemelidir. 1980'lerden bu yana dünyada siyasal ve ekonomik sistemlerde yaşanan dönüşümler başka ekonomik ilişkilerin, bölgesel işbirliğinin imkânlarını da arttırmıştır. Bu çeşit alternatifler gözönünde bulundurulmalıdır. Öte yandan sözkonusu değişikliklere rağmen, devletin-kamunun rolünün azalmayıp tersine arttığını gösteren göstergeler de mevcuttur. Bu gelişmiş ülkelerde de böyledir. Özellikle teknolojinin değiştirilmesi, yenilenmesi, stratejik sektörlerin korunması açısından geçerlidir. Bizim gibi gelişmekte olan ülke olarak tanımlanan ülkelerde, devletin yönlendiriciliğinde planlanan bir bilim ve teknoloji politikasıyla kalkınma hamlesinin yapılması şarttır. Bu ise aynı zamanda kendi kaynaklarımızı, işletmelerimizi devletin öncülüğünde geliştirmeyi de içermektedir.

KİT'lerin kârlı ve verimli hale getirilebilmesi için yıllardır alınan tedbir ve uygulanan modellerin çözüm getirmede savunulmaktadır.

Yaşanan süreç içerisinde siyasal iktidarların yanlış müdahaleleriyle KİT'lerde oluşması istenen modelin uygulamada yerine getirilememiş olması, bu kuruluşların tasfiye edilmesi, başka bir ifadeyle özelleştirilmesi için kabul edilebilir bir gerekçe midir?

KİT'lere siyasal müdahale bilinen bir gerçektir. Bu çerçevede modern işletmecilik ilkelerinden istihdam politikalarına kadar alınan tüm kararların sorumluluğu siyasal iktidarlarda, 'KİT bürokrasisi' diyebileceğimiz karar mekanizmalarındadır. KİT'ler konusunda çözüm arayışlarına gidilirken ciddi bir reorganizasyon üzerinde hiç durulmamıştır. Özelleştirme, dünya konjonktürünün de etkisiyle siyasal bir tercih olarak gündeme getirilirken, özelleştirmenin uygulandığı gelişmiş ülkelerle ülkemiz arasında yapısal bir farkın olduğu gözardı edilmiştir. Başka bir ifadeyle, gelişmiş ülkelerin hedefi bizim hedefimiz olamaz, bu yaklaşım ülkemiz gerçeklerine uymamaktadır. "Özelleştirelim kurtaralım" tercihi egemen olurken, IMF gibi uluslararası finans çevreleri de bu görüşü desteklemektedir.

Mevcut uygulamalardan "zarar eden KİT'lerin elden çıkarılma" gerekçesinin doğru olmadığı görülmektedir. KİT'ler kârlı hale getirilerek satılmaktadır. Bu özel sektöre peşkeş çekilmekten başka bir şey değildir. Ayrıca bu uygulama varolan sağlıklı yapıyı daha da bozmakta, devlet tekelini yerine bir tür özel tekel yaratılmak istenmektedir. Dikkati çeken bir noktada, mülkiyeti el değiştiren KİT'lerden beklenen etkinlik sağlanamamış olmasıdır. MPM'nin 1. Verimlilik Kongresi'ne sunulan "Kamu ve Özel Teşebbüslerde Etkinlik Karşılaştırması: Türkiye Çimento

Sanayii" adlı tebliğde, "özelleştirmenin etkinliği arttırmadaki katkısı incelenmiş"; sonuçta "mülkiyet şekli ile firmanın etkinliği arasında bir ilişki olmadığı ortaya konulmuştur. Bu tebliğin ortaya koyduğu gerçek şudur: Özel sektörün verimli, kamu sektörünün verimsiz olduğu şeklindeki önyargılı yaklaşım gerçekçi değildir.

Öte yandan 1980'den bu yana ülkemizde uygulanmaya başlanan ekonomik politikalar, kamu sektörünün ekonomideki ağırlığının azaltılması, özel sektör ağırlığının artırılması şeklinde olmuştur. Bu KİT'lerin bilinçli bir şekilde ihmal edilmesini getirmiş; başka bir ifadeyle gereken yatırımların ve desteklerin verilmeyişi nedeniyle ortaya çıkan olumsuz tablo özelleştirme tercihi için bir gerekçe olarak sunulmuştur. Bu bilinçli ihmal, sosyo-ekonomik sorunların daha da ağırlaşmasına yol açmış; enflasyon kronikleşirken, gelir dağılımındaki adaletsizlik de devam etmiştir.

Özelleştirmeye serbest piyasa kurallarına işlerlik kazandırılacağı savunulmaktadır.

Piyasa mekanizmasının gelişmediği, toplumsal çıkar gruplarının örgütlenemediği, çalışanların, tüketicilerin örgütlenerek sosyal ve ekonomik dengeleri kuramadıkları ülkemizde, özelleştirme yoluyla serbest piyasaya işlerlik kazandırılacağı, bu şekilde özelleştirilen KİT'lerin verimli çalışarak ekonominin performansını yükselteceği görüşü dayanaksızdır. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, özelleştirerek mülkiyetin el değiştirmesi ya da devlet tekelinin yerini özel tekelin alması serbest piyasayı oluşturacağı derken, tam tersine serbest piyasanın önünü kapamak anlamına gelmektedir. Çalışanların, üreticilerin, tüketicilerin örgütlenerek kurumsallaşamadıkları bir yapıda özel tekelin anlamı daha fazla kârdır, böyle bir oluşumda ekonominin etkinliğinin artacağı iddiası gerçekçi değildir.

Özelleştirmeye KİT'lerin bütçe üzerindeki yüklerinin hafifletilmesinin hedeflendiği savunulmaktadır.

KİT'lerin bütçeye bir yük olup olmaması sorunu her şeyden önce KİT'lerin nasıl işletildiğine bağlıdır. KİT'ler elden çıkarılmak istendiği için yatırım yapılmayan kuruluşlara dönüştürülmüşlerdir. Teknolojilerini de yenilemek için devletin kredi imkânlarından yararlandırılmamıştır.

Öte yandan, özelleştirmeye KİT'lerin bütçe üzerindeki yüklerinin hafifletilmesi amaçlanırken, özelleştirme uygulamalarının kârlı kuruluşlardan başlatılma söz konusu iddiayı çürütmekte, gizlenen siyasi tercihi açığa çıkarmaktadır.

Enflasyonun en önemli nedenlerinden biri bütçe açıklarıdır, gelir ile gider arasında belli bir denge kurmadan bütçe açığını kapamak mümkün değildir. Bütçe gelirini artırılması temel hedeflerden biri olmak durumundadır; bunun en sağlıklı yolu da adil bir vergi politikasıdır. Özelleştirmeye gelir sağlamanın uzun vadede bir çözüm getirmeyeceği bilinen bir gerçektir. 10-15 milyarlık döviz girişi olan Türkiye'de özelleştirme yoluyla elde edilebilecek 3-5 milyar doların fazla bir katkısı olmayacağı çeşitli ekonomik çevrelerin de katıldığı bir görüştür. Bize göre bugün gelir artışı ancak ciddi bir vergi reformu ile sağlanabilir.

Mülkiyetin tabana yayılması sağlanacaktır, denilmektedir.

Mülkiyetin tabana yayılmasının somut uygulamalardan da görüleceği üzere gerçekçi olmadığı anlaşılmıştır. Esasen bu görüş, tepkileri azaltmak, kamuoyuna şirin görünme amacından başka bir şey değildir. Sermaye piyasasının daha sağlıklı olduğu İngiltere örneğinde bile British Telecom'ın paylarının yalnızca yüzde 4'ünün halka açılabilmesi dikkat çekicidir. Birkaç senet alanla, binlerce senet alanı aynı kefeye koymak, bu koşullarda bir özelleştirmenin, mülkiyetin tabana yayılacağını savunmak en hafif bir tepkiyle inandırıcı değildir. Ülkemizde çalışanlar bugün çağdaş bir yaşam, dengeli bir beslenme mücadelesini verirken hangi tasarruflarıyla bu senetleri alabilecekleri sorusuna doyurucu bir cevap vermek mümkün değildir.

KİT'lerin İçinde Bulunduğu Sorunları Özelleştirme Çözebilir mi?

KİT'lerin içinde bulunduğu sorunlar DPT ve Hazine tarafından şu şekilde sıralanmaktadır.

Sermaye yetersizliğinden dolayı işletme dışı kaynak kullanımının arttığı belirtilmektedir.

KİT'lerin 1980'li yılların başından itibaren uygulanan liberal ekonomi modeli çerçevesinde sabit sermaye yatırımları içindeki payı düşürülmüştür. 1980 yılında ülkemizde sabit sermaye yatırımlarının GSMH içindeki payı yüzde 18.1 iken, KİT'lerde bu oran yüzde 58.4 olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle KİT'lerde yapılan yatırımlar ülke genelinin 3.4 katı olmuştur. Bu oran 1990 yılına gelindiğinde 1.4 katına inmiş durumdadır. Sonuçta son on yılda KİT yatırımları yarı yarıya azaltılmıştır. KİT sabit sermaye yatırımları içinde bütçeden yapılan transferlerin payı büyük oranda gerilemesi, yatırım için KİT'lerin giderek yüksek oranda dış ve iç borçlanmaya başvurmaları sonucunu doğurmuştur.

Üretim teknolojisinin eski olması nedeniyle maliyetlerin arttığı, yatırım dönemi kararlarında kuruluş yeri ve kapasite seçim hatalarının bulunduğu, dış ticaret rejiminin maliyete olumsuz etkisi olduğu belirtilmektedir.

Bu maddelerde belirtilen KİT'lerin sorunları genel olarak ülkemizin makro ekonomik politikalarıyla giderek bilim ve teknoloji politikasıyla, modern işletmecilik kurallarıyla siyasal-ekonomik tercihlerle ilgili sorunlardır. Bu sorunlar tercih ve karar mekanizmasında olanların birbiriyle bütünleşmiş bir politika uygulaması gerektiğini ortaya koymaktadır. KİT'lere yatırım yapılmaması, iç ve dış borcun getirdiği faiz ve kur farklarından kaynaklanan yüksek maliyet, politik amaçlı yer seçimi ve yönetim hataları aynı çerçeve içinde düşünülmelidir.

KİT'lerin ürettikleri mal ve hizmetlerde fiyat ayarlamalarının zamanında ve uygun oranlarda yapılmadığı belirtilmektedir.

KİT'lerin fiyat politikalarındaki olumsuzluk diğer olumsuzlukların dışında düşünülemez. Aynı politik müdahale fiyat ayarlamalarıyla KİT'leri rantabl olmaya zorlamaktadır. Bu politik müdahaleyle verimli çalışan KİT'ler zarar edebilir, verimsiz çalışan KİT'ler ise kâr edilebilir. Dolayısıyla fiyat ayarlamalarının zamanında ve uygun oranlarda yapılmasından çok, KİT'leri özerk olarak yeniden yapılandırıp, KİT'lerin piyasa koşullarına göre üretim, rekabet ve pazar ilişkilerine geçmesi gerekmektedir. Böylelikle KİT'lerin satış hasılatı da gerçekçi büyüklüğüne kavuşmuş olabilecektir.

KİT'lerde aşın ve verimsiz istihdam olduğu söylenmektedir.

Öncelikle KİT'lerin kuruluşundan bu yana istihdam yaratma işlevlerinin olduğu gözardı edilmemelidir. Ancak, siyasi baskılar sonucu "aşın" diye nitelendirilebilecek bir şişkinlikten söz ediliyorsa bu sendika-

ların dışında bir şeydir. Esasen politik amaçlı istihdam ülkemizin, partilerimizin bir gerçeği olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan KİT verimliliğinin düşük olduğu iddiası doğru değildir. Milli Prodüktivite Merkezi'nin (MPM) imalat sanayii ve alt kollarında yaptığı araştırmalara göre kamu sektörü, özel sektörden daha verimlidir. Özelleştirmenin gündemde olduğu yıllara ait verileri kullanacak olursak; 1981-100 kabul edildiğinde 1989'da kamu sektörünü verimliliği ortalama 180'dir. Özel sektör verimliliği ise 1989 ortalaması olarak 140'tır. Makina, kimya gibi birçok sanayi ve alt kollarında kamu sektörünün daha verimli olduğu aynı araştırmanın sonuçlarından anlaşılmaktadır.

Şu gerçeğinde altının çizilmesi gerekmektedir. Verimliliğini ülke ekonomisine yararının yanısıra çalışanlara da yararı vardır. Ürettikçe, verimli oldukça çalışanların da bundan paylarını almalarından doğal bir şey olmaz.

Özelleştirmenin Sonuçları

1980'den sonra kamu sektörünün ekonomideki yerini daraltan anlayışla özel sektörün desteklenmesi, KİT'lerin ihmal edilmesini kaçınılmaz kılmış; bu ihmal ekonominin içinde bulunduğu sorunları ağırlaştırırken, başka sosyal ve ekonomik sorunlara yol açarak genel olarak toplumsal sorunların artmasına neden olmuştur.

Özelleştirme sendikasılaştırmanın bir aracıdır.

Tablo - 13: KİT'LERDE ORTALAMA İSTİHDAM

Yıllar	İşçi S.	Memur S.	Sözleşme Per. S.	Toplam Personel S.
1981	-	-	-	553.349
1982	-	-	-	558.057
1983	-	-	-	664.251
1984	442.187	140.072	-	682.905
1985	449.609	245.471	-	696.557
1986	468.461	240.295	14.256	723.012
1987	458.423	196.467	73.337	728.227
1988	445.599	123.441	162.140	731.180
1989	429.738	57.314	228.416	715.468
1990	434.351	34.068	243.111	711.530

Kaynak: Yüksek Denetleme Kurulu

Tablodan da görüleceği üzere 1981'de KİT'lerde çalışan yıllık ortalama personel sayısı 553.349 iken, bu sayı 1981'den itibaren artarak 1990'da 711.530'a yükselmiştir. Özelleştirmeyi savunan siyasal partinin iktidarda olduğu 1984 yılından itibaren KİT'lerde çalışan sayısının sürekli artması önemli bir çelişkiyi yansıtmaktadır. Siyasal iktidar bir yandan KİT'lerdeki istihdamın yüksek olduğunu savunurken, diğer yandan politik müdahaleler çerçevesinde bir hareketle istihdamı sürekli arttırmıştır.

Öte yandan işletme bazında yüksek olduğu ileri sürülen istihdama kimi çevreler hak verse de; KİT toplamı istihdamın genel istihdam oranı açısından yüksek olduğunu söylemek mümkün değildir. KİT sektörü istihdamının toplam tarım dışı ücretliler içindeki payına bakıldığında bu oran 1990 yılında yüzde 7.8'dir. 1986 yılında ise bu oran yüzde 14.9'dur. Öte yandan AT ortalaması olarak KİT sektörü istihdamının toplam tarım dışı ücretliler içindeki payına bakıldığında bu oran 1982 yılında yüzde 12.8'dir. Bu veriler ışığında ülkemizde KİT sektörü istihdamının yüksek olduğunu söylemek temelsiz bir yaklaşım olmaktadır.

Tablodan da görülen bir başka nokta, son yed# yılda KİT'lerde çalışan işçi sayısında bir azalma olduğudur. İşçi sayısında bir azalma olurken, sözleşmeli personel uygulamasından sonra 1986 yılından başlayarak sözleşmeli personel kapsamında çalışanların sayısında görülen hızlı artış dikkat çekicidir. 1986 yılında 14.256 sözleşmeli personel uygulaması, özelleştirilecek kamu işletmelerinde çalışanları sendikasıylaştırmak amacına yönelik bir uygulama olduğu sözleşmeli personel sayısının hızla artışıyla da ortadadır. Nitekim, 1988 yılında sözleşmeli personele sendikalaşma hakkı yasaklanmıştır.

Çalışanları yapay ayrımlarla ayırmak ILO ilkelerine ters olduğu gibi verimliliği düşürücü etkilerinden söz etmek mümkündür.

Bu dönem taşeron sisteminin de yaygınlaştığı bir dönem olmuştur.

Özelleştirme ücretleri reel olarak geriletmenin bir aracıdır.

Sanayi sektöründe ödenen ücretlerin toplam satış hasılatı içindeki payın düşüşüne paralel bir düşüş, KİT'lerin satış hasılatı içinde de kendini göstermektedir. 1979'da KİT'lerin satış hasılatı içinde ücretin payı yüzde 26.8 oranında iken, bu oran 1980'li yılların ilk yarısında yarıya azalmış, 1989'da yüzde 15,9 1990'da yüzde 19.5, 1991'de ise yüzde 36.7 oranında olmuştur. Satış hasılatı içindeki ücret payının 1991 yılında yükselmesinin nedeni ücret artışları olurken, öte yandan toplam satış hasılatının düşük gerçekleşmesi de diğer bir etken olmuştur. Nitekim 1991 yılında KİT'lerin mal ve hizmet satış hasılatını yalnızca 4.5 trilyon lira arttırabilmeleri dikkat çekicidir. 4.5 trilyonluk artış KİT satış hasılatının enflasyonun çok altında arttığını göstermektedir. Bu durum, KİT'lerde gerçekçi fiyat politikalarının uygulanmadığını, daha doğrusu rekabet fiyatı oluşturabilecek bir etkinin yaratılamadığını göstermektedir. Bu çerçevede politik müdahalenin kendisini bir tür 'seçim ekonomisi' vb. gibi örneklerle göstermesi gerçekçi fiyat uygulamasının önündeki engellerden biri olarak görünmektedir.

Öte yandan sözleşmeli personelin ücretleri başlangıçta yüksek tutulurken, daha sonra hızla gerilemiştir.

Özelleştirme işsizlik demektir.

Bugün, politik amaçlı işçi yerleştirmeleri istisnası bir tarafa bırakıldığında, genel olarak KİT'lerde istihdam daraltıcı politikaların uygulandığı görülmektedir. 1989, 1990 yıllarında KİT çalışanlarında bir azalma olduğu tabloda da görülmektedir. Birçok işletmeden emekli olan işçilerin yerine yenisi alınmamakta, kıdemli işçiler işten çıkarılmakta, geçici işçi çalıştırılarak özel kesim için sendikasız, toplu sözleşmesiz KİT'ler oluşturulmak istenmektedir.

Öte yandan Dünya Bankası KİT Raporu'na göre KİT'lerin tasfiyesi yanı sıra "reform" çalışmaları ve özelleştirme sonucunda KİT'lerde çalışanların üçte birinin işsiz kalacağı görüşleri ifade edilmektedir.

Siyasal ve sosyal kaygılar nedeniyle ülke kamuoyundan gizlenmeye çalışılan bu olgu, işçi hareketinin üzerinde ısrarla durduğu özelleştirmenin işsizliğe yol açacağı görüşüne haklılık kazandırmaktadır. Bu gelişmeler kabul edilemez niteliktedir ve doğuracağı sakınca ve tepkilerin boyutunun da aynı ağırlıklı olması kaçınılmazdır.

Kamuya sosyal ağırlıklı hizmet azalmıştır.

Devletin artık "baba" olmadığına işlendiği bu dönem, özelleştirme faaliyetlerinin yoğunlaştığı, sosyal devlet ilkesinden uzaklaştığı bir dönemdir. Bu dönemde eğitim ve sağlık gibi kamuyu yakından ilgilendiren hayati hizmetler paralı hale getirildi. Hastane ve okullarda karışıklıklar yaşandı. Hastanelerde rehin kalan hastalar, cenazeler bu anlayışın sonuçlarından biri olarak hafızalardadır.

Özelleştirilen bazı kuruluşlarda verimlilik artmamıştır. MPM'nin "1. Verimlilik Kongresi"ne sunulan "Türkiye Cimento Sanaayi" adlı tebliğ, mülkiyeti el değiştiren firmanın etkinliğini artırdığını gösteren verilere rastlanmamıştır.

Özelleştirme endüstriyel işkilelere sekte vurmıştır.

Ölçüde bir dönemin ardından demokrasinin yeniden inşası yolunda çeşitli kurum ve kuruluşların çabası yoğunlaşırken, çalışanları yakından ilgilendiren "KİT'lerin özelleştirilmeleri"yle ilgili yaklaşım ve uygulamalar endüstriyel demokrasinin de önünde önemli bir engel olarak durmaktadır. KİT'ler sendikali işçi çalıştırmaları, sosyal güvenlik ilkelerine dayalı istihdam açısından özel sektöre öncülük etmişlerdir. KİT'lerin özelleştirilmeleri endüstriyel ilişkilerin sağlıklı bir yere gelmeden bözülmesine, çalışanların her türlü hakkının tehdit edilmesine yol açmaktadır.

Özelleştirme aynı zamanda yabancılaşmıştır.

KİT'lerin blok satış ve hisse senedi yoluyla yabancı sermayeye satış, toplam için gelir demek olan kârları, belirli kesimlerin elinde toplanması ve Türkiye'yi yabancı ülkeler karşısında tam olarak fakirleştirecek bir sermaye transferi sonucunu vermektedir.

Ülkemizi büyük miktarlarda iç ve dış borç batağına sokan siyasal iktidarlar, dışarıdan dayatılan reçetelere uygun bir şekilde Türkiye'nin en üretken işletmelerini yabancılara blok satış olarak gerçekleştirmektedir. Öte yandan Petkim, Sümerbank, PTT gibi büyük ve köklü kuruluşlar ise sıralamı beklemektedirler. Türk menkul değerlerin yurtdışında pazarlamasını sağlamak amacıyla, "Türkiye Fonu" arında bir fon oluşturma çabaları da gözönünde tutulursa, borçları yüksek ülkeler için dayatılan reçetenin bir parçası olarak adım adım ülkemizde de geçerli kılınmaya çalışıldığı görülmektedir. Nitekim OECD'nin 8-9 Mart 1989 tarihlerinde Paris'te yapılan Türkiye Konsorsiyumu Toplantısında görüşülen raporda, "Türk Hükümeti için borç ödeme kapasitesini geliştirmek, öncelikli konu olmaya devam etmektedir." denilmektedir; hem Türkiye'nin dış borç konusunda kritik bir nokta olduğunun vurgulanması hem de söz konusu reçetenin uygulanması açısından dikkati çekmektedir.

KİT'ler özelleştirilmeli, siyasal etkilerden uzak tutulmalıdır. İtalyada bir petro-kimya tesisi olan ENIKEM özerk bir sistemle yönetilmektedir. Sendikaların da yönetime katıldığı bu örneklerden yararlanılmalıdır. KİT'lerde özerkleştirmeye paralel bir reorganizasyona gereksinim vardır. Şimdiye kadar denememiş böyle bir reorganizasyonla KİT'lerde sürekli bir yönetim, karar özgürlüğü ve modern işletmecilik ilkelerinin hayata geçirilmesi imkân dahilindedir.

KİT'lerin özelleştirilmesiyle, sosyal ve ekonomik hakların gelişmesi, sendikaların hareketin güçlendirilmesiyle ekonomide kurumsal endüstriyel ilişkilerin kurulmasına öncülük edilmesi gereklidir.

Yukarıda değinilen iki madde çerçevesinde, ekonomide kaynakların verimli kullanılması yanında, stratejik hedeflere yöneltilmesi de ülkemiz açısından önem kazanmaktadır. Bu anlamda KİT'lerin görevlerini tamamladığı düşünülürse ülkemizin bugünkü ve geleceğini olumsuz etkileyecek değildir. Ekonomik istikrar ve gelişmenin kamu sektörüyle sağlandığı bizim gibi ülkelerin yanı sıra İtalya, Fransa ve G. Kore gibi ülkeler örneğinde de görmek mümkündür.

KİT'leri ekonomik ve toplumsal kalkınmanın hayati birer araçları olarak, ülkemizde yapısal değişimi başlatacak, sanayileşme ve toplumsal gelişme arasında bir denge kuracak kuruluşlar olarak görmemiz gerekmektedir.

Kamu sektörünün ürettiği mal ve hizmetlerin kontrolünün özel dağılımını daha da bozan bir etki yapması kaçınılmazdır. KİT'lerin özelleştirilmesi verimliliği, etkinliği değil, kalınlığı ön plana çıkaracağı için çalışanları olumsuz etkileyecektir.

"KİT'lerin ekonomimizde çok önemli bir yeri vardır. 1990 yılında Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşunun 91'i kamu kuruluşudur. Bu kuruluşlar; üretimden satışların yüzde 41'ini, öz sermayenin yüzde 60'ını, net aktiflerin yüzde 57'sini, yaratılan katma değer'in yüzde 48'ini temsil etmektedirler. Aynı tarihte, 500 büyük sanayi kuruluşu içinde özel kuruluslar satış gelirinin yüzde 26'sı kadar katma değer yaratırken, kamu kuruluşları yüzde 32'si kadar katma değer yaratmıştır" ifadeleri Koalisyon partileri arasında imzalanan ortak hükümet protokolünde yer almış ve fakat KİT'leri yeniden düzenleme konusunda şimdiki kadar olumlu bir gelişme ortaya çıkmamıştır.

Siyasal iktidarlar, bilim ve teknoloji politikasını da dahil ederek, KİT'lerin ekonominin bütününde işlevleri üzerine ağırlığa kavuşmuş bir politikayı uygulayarak, bunun süreklilik kazanması gerekmektedir.

Sonuç

KİT'lerin özelleştirilmesi konusu, 1980'li yıllarda günde bir tutulurken KİT'lerin ekonomik politikaların odak noktası haline getirildi. Bugün de ekonomik politikaların çözüm yolu olarak görülmektedir. Birbirine zıt gibi görünen ve son yirmi yılda ortaya atılan, uygulanmaya çalışılan bu iki görüşün orta noktası, ülkemiz için rasyonel olmayan, bilim dışı bir çözüm yolunu barındırmaktadır. Her ikisi de ülke gerçeklerinden ve bilimsel yöntemlerden uzak, "kestirme yöntemler"e dayanmaktadır. Gelişmiş ülkeler kendi sorunlarının bir çözüm yolu olarak neo-liberal arayışlar çerçevesinde günden güne gelişen özelleştirme politikalarını sorgulayıp, yeniden sosyal adalet ilkelere göre ön plana çıkarttı. 1990'lı yılları yasarken, gelişmiş ülkelerde terk edilmeye başlanan ekonomik politikaları 1980'li yılların hızı ve ateşle sürdürmek istemeleri düşündürüldü. Genel olarak ülke ekonomisi, özel olarak KİT'ler açısından kalkınma, istihdam, toplumsal adalet gibi kavramlara yaklaşıırken, ülkemizin her şeyden önce gelişmekte olan bir kuzey yarım küre ülkesi olduğu gerçeğinin göz ardı edilmesinin getireceği risk ve sorunların büyüklüğünü unutmamalıdır.

Bugün izlenmesi gereken politika, ülke gerçeklerini göz önünde bulundurarak, rasyonel ve bilimsel araştırmalarla da desteklenen politikalarla, "Özelleştirilim kurtulalım" çözümünde önce KİT'lerin reorganizasyonu üzerinde durulması gerekmektedir. Ancak böyle bir reorganizasyonla KİT'lerde sürekli bir yönelim, karar özgürlüğü ve modern işletmecilik ilkelere egmen kılınmasıyla KİT'lerin, makro ekonominin gerektirdiği optimal bir çözümle ulaşılabileceğine inanıyoruz.

III. TÜRK-İŞ GENEL KURULLARINA SUNULAN KOMİSYON RAPORLARINDA "KİT"LER

VE ÖZELLEŞTİRME

1. 11-17 Aralık 1989, Ankara (15. Genel Kurul)

TÜRK-İŞ, üretim araçlarının özel mülkiyetinin artırılması, kapitallaştırılmasının, gelişmelerin hak ve çıkarlarının daha da geliştirilmesi olan kamu kuruluşlarının özelleştirilmesine karşı çıkar. Özelleştirmenin, daha uygulama öncesi durumda yaygın uygulamalar gerçekleştirilerek, karşı kampanyalar açarak.

Sendikaları yok etme, birer tabele örgütü durumuna düşürme ve dernekleştirme yönündeki sendikakırsızlaştırma, uygulama ve politikalarına karşı TÜRK-İŞ tüm gücü ile mücadele eder. Bu amaçla ilgili yasa, anayasa ve KHK maddelerinin değiştirilmesi sözleşmeli personelin uygulamasına son verilmesi, kapsam dışı personel oranını düşürülmesi, geçici-mevsimlik işçi çalıştırılmasının sınırlandırılması, taşeron eliyle işçi istihdamına son verilmesi, özel güvenlik görevlilerinin sendikalaştırılma yönünde kararlı uğraşlar sürdürür, etkin uğraş biçimleri geliştirir.

7-13 Aralık 1992, Ankara

(16. Genel Kurul)

Sermayedar sınıf sendikacılık hareketinin, TÜRK-İŞ'in ve bağlı sendikaların başarılı mücadelesi karşısında yeni bir saldırı başlatmıştır. Bu saldırının unsurları şöyle sıralanabilir :

Özelleştirme sürdürülmektedir. Taşeronlaştırma hızlandırılmıştır. Kaşak işçi çalıştırma yaygınlaştırılmıştır. Ülkemize turist pasaportuyla gelen yabancı işçiler kaşak olarak köle gibi istihdam edilmektedir. İmzalanan her toplu iş sözleşmesinin ardından işçi sıkıştırılmaktadır. Sendikaya üye olan işçiler isten atılmaktadır. Toplu iş sözleşmelerindeki kapsam-dışı personel atılmaktadır. İşyerleri, sendikakırsızlaştırma amacıyla kapatılmakta, taşınmakta veya bölünmektedir. Göçürü iş, eve iş verme, geçici işçilik, kısmi zamanlı işçilik ve işçi kırtalama uygulamaları sistemli bir biçimde yaygınlaştırılmaktadır.

Bu yeni saldırıyı, toplu sözleşmecilikle sınırlı bir sendikacılık anlayışı ile durdurabilmek mümkün değildir.

Yasal kısıtlamalarla esasta yeterince daralmış olan sendikalar örgütlenmesi; - 2821-2822-1475 ve 2495 SAYILI HUKUKLAR (YASAL HUKUKLAR)

- SÖZLEŞMELİ PERSONEL,
- TAŞERON İŞÇİ UYGULAMASI,
- ÖZELLEŞTİRME,
- HUKUKİ İŞÇİ TESPİTİ,
- RESMEN HUKUKİ,
- HUKUKİ OLAN İŞÇİNİN YERİNE SÖZLEŞMELİ ALINMASI,
- İŞÇİLERİN MEMUR STATÜSÜNE ALINMASI,

gibi uygulamalarla "SENDİKASIZLAŞTIRMA" ya dönüştürülmektedir.

Türk işçi hareketinin önünde gelen ödevi sistemli bir şekilde ve devamlı yaygınlaştırılan bu yavaş bozma. Bunun panzehiri ise devamlı planlı ve programlı bir şekilde "ÖRGÜTLERİN KURULMASI".

TÜRK-İS : "Bu Özleştirmenin
Adı Yabancılaştırmadır..."

Kamuyundanañ gızlenerek,
birtakım yabancılardan dağınık ki-
rulingsların çok yüksek ücretler-
le hazırladıkları raporlar
doğrultusunda yitirilen özel-
leştirme girişiminin bugün ulus-
tıgı boyut, başlangıçta
özelleştirilmeyiş vanaan çevrele-
rin de eleştirililerin yükseltmele-
rine neden olmuştur.

Ancak belirtmek gerek ki, KİT'lerin özelleştirilmesinin kar-
şı çıkışlarının gerekçeleri ile işve-
ren yaktığını arastırma belirtir
ve önemli faklılıklar vardır.

KIT'lerin özelleştirilmesi ya da blok olarak yabancılara satışı, toplum için gelir demek olan katların, belirli kesimlerin elinde toplanması ve Türkiye'yi yabancı ülkeler katarsa da tam...

ye transferi sonucu vermektedir. KİT'leri satma girişiminin en can alıcı noktası ise, Türkiye'de sanayisizleştiğimiz politikaların ve ihracatın meydana getirdiği 1980'li yıllarda izlenen bir-üçüncü politikası ile sanayi kesimindeki poplasyonların ardış-gerişime girmekteydi.

Son on yilda bu alanda aygula-
bi birinchi pochtakalala moydaga
edirien olinusuz tablonun muha-
la de qisqartirishni gereklamekterdur.
Siyasal iqtidar, KTT'lerin sa-
si ile elde edecegi kaynagga ya-
namlarda kullannamak yerine
inmasidan aqisqunin karamanasi
cin kullannamak egilimindedir.

KİTİ'lerin ekonomik, dolayısıyla ulusal bağlamımızdaki yerini belirlemek bakımından etkin bir işlevi vardır. Bu işleve, bugünkü her bakımdan büyük ihtiyacı du-
mlamaktadır. Ekonomik bağlamı-
nın başta gelen yönü ise
anayışmeden gerçekleştirildi.

Yapılacak istenen uygulamaların bastı bir ekonomik kayar ol-
mayıp, Türk ekonomisinin temel
yapısıyla ilgili olduğunu temel
çıkartılan müesseselerin temel
yapısı sarıacak kadar büyük ve
önemli olduğunu katılmıyızdan her
esile, le vurgulanmıştır.

Siyasal iktidar, KİT'lerin özelleştirilmesinin kamununun tepki doğurmasını diye "Mülkiyetin tabana yayılması ve bu yolla endüstriyel demokrasinin yerleştilmesi" gibi gerekçelerle kamununun bütün göstermeye çalışırken, "İşçilerin hangi pa-

Rayla müdkeyte ortak olacağı” sorununun da,hi, cevaplandırılma-
ması, ortada kalmıştır.

Önceki Teletext örneğinde olduğu gibi halika satışı yapılan kamru payları, sonraları bîcin değıştirerek, "blok" halinde ya-bancu sermayeye satılmaya bas-lanmıştır. Bu kapsamdaki anşan ve Meda, Usas ile Çitosan'a ait çimento ve fabrikasının yabancu-lara satışı gerçekleştirilmiştir. SÜMERBANK-ERDEMİR PETKİM ve diğer birçok karlı kurları da sıra beklemektedir.

SİYASAT İKTİDARIN
GERÇEK NİYETİ...

"Özellikle" politikası
ne "yabancılaşma" poli-
sının ağırlık kazandığı bu gi-
m siyasal iktidarın gerçek-
tini ortaya çıkarmıştır.

Ülkemiz, uyguladığı ekon-
mik politikalarla dış borç bata-
ğına sokan siyasal iktidar bunun
diyetini Türkiye'nin en verimli
işletmelerini yabancılara sata-
rak ödemektedir.

TÜRK-İS Genel Başkan Şevket YILMAZ ve PETROL-AN 21 Eylül günü Mühür biletleri düzenledikleri basın toplantısında, hükümetin özelleştirme çabalarına eleştirerek, kamu dışına PETKİM olma üzere, kamu ve kuruluşlarının özelleştirilmesini, bu çabaların toplumun her kesimini tavır almaya, tepki göstermeye çağıldılar.

ŞEVKET YILMAZ,İN
KONUŞMASI

TÜRK-İS Genel Başkan Göknetilmaz, "Kamuya ait malların satışında siyasi iktidarın hukuki yetkisi tartışma konusu değil, DEVLET Fabrikası ya da işletmesi haric, mezar satılmak istenmektedir" dedi.

Şevket YILMAZ, özelleştirme ile ilgili görüşlerini şöyle açıkladı: "—Kamu İktisadi Teşebbüsleri, Türkiye'de sanayinin başlatılması ve geliştirilmesinde önemli rol oynamış kuruluşlar. Üdr. Bütün de ekonomideki etkini kileri azımsanamayacak boyutlardadır.

1986'dan itibaren siyasal iktidar, uyguladığı ekonomik politikaları gerçekleştiren KİT'lerin özelleştirilmesini gündeme getirmiştir.

KITlerin özelleştirilmesi, firmaların ülke ekonomisi ve kalkınmalarına açılan değerli kapıları açarak gelişen konfederasyonumuz başlangıcından itibaren bu politikaaya karşı çıkmıştır.

Manir CEYLAN, bu konunun en azından halka, referandum yoluyla sorulması gerektiğini söyleyerek, PETKİM'in ekonomimizdeki yerini ve verimliliğini göstermesi bakımından rakamlar verdi.

PETROL-İŞ Genel Başkanı, bu konuda şöyle dedi :

PETKİM, bir holding yapısı

içerisinde İzmir'de Aliaga'da kurulan ALPETİ ile, Yarıca'da kurulan YAREPETİ ile ve bunların bünyesinde bulunan PETKİM Genel Müdürlüğü ile yine holdingin Karsa'da kurulan PETLAS ile bu devletin yapısından oluşmaktadır. Bunların bünyesinde toplam 7 bin kadrolu, ve devletin 2500 mülkiyetli olduğu fabrikaları, işleri bulunmaktadır. Yapıldığı üretim bina-

lar, mükemmeldir. Yaptığı üretim binaların birliğinde, ana hatları ile sanayinin ana girdi maddelerinin üretimi yapılmaktadır. Deterjan-

dan otomotiv, savunmadan arm-

balajı, boydan plastiğe, suni

elyaf ve boyu sanayi ve kimya sa-

hayinde kullanılan maddelerin

üretimini yapmaktadır.

Sarıyive hatta girdi maddesi

üreten PETKİM, bu sanayi mad-

delemleri sanayiye üretiminden

source da, 400 bin kişiye istihdam

olağanla yaratan bir müessesedir.

1988'de PETKİM müessesesi-

nin toplam üretimi 1 milyar 800

bin 55 ton, iç satış tutarı ise 1

trilyon 615 milyar liradır. 251

trilyon dolar dış satım, yapma-

ladır. Bu rakamlar konumuzda

1988 yılında net hatta 550 milyar

liradır.

1989'un ilk üç ayı için yalnız

ALPETİ'nin rakamlarına göre üç-

ten, yalnız bu fabrikada 320 bin

ton, iç satış 420 milyar liradır. Bu

te ayık süre içinde de 100 milyon

dolarlık da ihracat yapılmıştır.

PETKİM ürünlerinin 1988 yıl-

ı ihracat genelindeki miktarı,

bir başka sözleştire de,

ALPETİ'nin 1988'den sonra üretil-

me gelişmiş olmasından dolayı kul-

lanabilirliğin en son teknolojinin

burada bulunması, kalifikasyonun

son derece yüksek elementlerdir.

Bu yüksek kalifikasyon olan

gelişimdir.

gelişimdir.

İşyerinde de çalışan sendikamız yüzde 80'i işleri arkadaşlarımızın yüzde 80'i sanat okulu ve işse mezununu, yüzde 15'i yüksek tahsilli arkadaşlarımız, yüzde 5'lik bölümü de diğer yan hizmetlerde çalışan arkadaşlarımız.

Bu kısa bilgilerden de anlaşıl-

acağı gibi, PETKİM'in ülke eco-

nomisi bakımından değerinden

ortaklaşımına gerek yoktur."

OZELLEŞTİRME İÇİN REFERANDUM YAPILSIN

Ozelleştirme konusunun, de-

mokratik gelişme ile de yakından

ilgili bulunmaktadır kaydeden CEY-

LAN, ekonomik güç elinden bu-

lundurularının siyasal güç de-

ellerinde bulunmaktadır belirlen-

ten sonra, özelleştirme konusunda

halka gidilmesi gerektiğini ifade et-

ti.

PETROL-İŞ Genel Başkanı bu

konuda şunları söyledi :

"- Böylece bir uygulamayı

buynun halka sorunu, referandum

yapalım. Sayın Başbakan mesela-

yı halka sormayı temayülünü bir

çok olayda göstermiştir. Böylece-

ne önemli bir konu esgarede kal-

ka sorulması lazım. Yalnız bu tek-

tarafı propagandada, yavaş yavaş,

halka yavaş yavaş, halka yavaş-

ta ve demokratik kurumsallaşma gö-

rüplerini rahatsız etmektedir. Bu

bir zamanlar sadece içinde referan-

duum yapması imkanı verilme-

dir. Böylece önemli bir konu

halktan kaçınılmasın, bu PETROL-

İŞ sendikası olarak, bu işyerlerin-

de çalışan arkadaşlarımız için, bu

önemli bir konudur. Altın çizerek

söylemek istiyoruz, seyirci kala-

mayız. Demokratik tavır, bu uy-

gulamanın önüne geçilmesi adına

konacaktır. Demokratik kurulu-

ların, bu mücadele de PETROL-

İŞ'in yanında olacağına inanıyoruz.

26 Öğretim Üyesi, Özelleştirmeye Karşı Olduklarını Açıkladı :

"İLERİDE ZARARLARA YOL AÇACAK BU GİDİŞ DURDURULMALIDIR..."

- Türk Mühendis ve Mimar Odaları da KİT'lerin Satılmak İstenmesine Tepki Gösterdi..

PETKİM

"Özelleştirilmesini amaçlayan girişimin kritik bir aşamaya ulaşmış olması nedeniyle, İstanbul Üniversitesi'nin İktisat ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde konuyla ilgili görev yapan öğretim üyeler, hükümetin özelleştirme adı altında "yabancılaşma" çalışmalarını durdurulmasını isteyen bir bildiri yayınladılar.

"İleride giderilmesi olanaksız zararlara yol açacak bu gidişin bir an önce durdurulması için, biz aşağıda imzası bulunanlar, hükümetin dikkatini çekmeye görev sayıyoruz" denilen bildiriye, Teletaş, USAŞ ve çimento fabrikalarından sonra, uygulanan özelleştirme politikasının amacı, kapsarnı ve yönteminin belli olduğu vurgulamak, PETKİM örneğinde tehlikeli boyutlara vardığı belirtiliyor.

"ÜLKE EKONOMİSİNİN DIŞA BAĞIMLILIĞI CİDDİ BİÇİMDE ARTACAK"

PETKİM ve ERDEMİR ve benzeri kuruluşlarının Türkiye'nin temel direkleri olduğu kaydedilen bildiriye şöyle deniliyor :

"— Bu tür kuruluşların yabancılarla satılması, Türkiye'nin bugüne kadar oluşturmuş bulunduğu sınırlı sanayiinin bile zararlılaşmasına yol açacağı gibi ülke sanayiinin gelecekteki gelişmesini de yonlendirecek, frenliyecektir. Ayrıca ülke ekonomisinin dışa bağımlılığını ciddi biçimde artıracaktır. Yabancıların modern teknolojiyi getireceği kabul edilse bile, bu teknoloji geliştirilerek, tesisin kendisi de elden gitmiş olacaktır. Yabancıların uluslararası ekonomik ilişkilerindeki zayıf konumu buna pek olanaak veremeyecektir."

26 Üniversite öğretim üyesi 27 Eylül günü yayınladığı bildiri- sinde, çok uluslu şirketlerin ülkelerin içişlerine müdahale ettiklen, global piyasalara uygun davranmaktan, işareti edilierek, yabancılarla KİT'lerin satılmaması konusunda hükümetin aceleyle gelismemesi de istendi.

MÜHENDİSLER DE YABANCILAŞTIRMAYA KARŞI...

ÜLKEN.

Prof. Dr. Önder ARI, Doç. Dr. Tülay ARIN, Y. Doç. Dr. Cen-
giz ARIN, Prof. Dr. Toktamış ATEŞ, Prof. Dr. Utku AZRAK, Doç.
Dr. Yavuz CEZAR, Prof. Dr. Bengül DERELİ, Prof. Dr. Toker DE-
RELİ, Prof. Dr. Esin ERGİN, Prof. Dr. Nihat FALAY, Prof. Dr. Meh-
met GENÇELİ, Prof. Dr. Sevim GÖRGÜN, Prof. Dr. Sevgi GÜRAN,
Prof. Dr. Ersan İLAL, Prof. Dr. Merih İPEK, Prof. Dr. Gülden KAZ-
GAN, Prof. Dr. Gülsen KUTAL, Prof. Dr. Metin KUTAL, Prof. Dr.
Nazil KUYUCUKLU, Prof. Dr. Necati MUMCU, Prof. Cemil ÖK-
TAY, Prof. Dr. Tarkan ÖNCEL, Prof. Dr. İzzettin ÖNDER, Prof. Dr.
Burhan ŞENATALAR, Doç. Dr. Hülya TALU, Prof. Dr. Yüksel

üyeri şunlar :

Hükümetin, özelleştirme adı altında yabancı şirketlere KİT'le-
rin satılmasını önlemesini isteyen İstanbul Üniversitesi öğretim

BU ÖZELLEŞTİRMEYE KARŞI ÇIKAN ÖĞRETİM ÜYELERİ...

Bu arada Türk Mühendis ve Mimar Odaları İstanbul birimle-
ri de özelleştirme adı altında yabancılarla KİT'lerin satılmasına tep-
ki göstererek, KİT'lerin yabancılarla satışına karşı tavır almaya çağrıldı.
İmza kampanyası başlatan Türk Mühendis Odaları, satışı gerçek-
leşen USAŞ ve ÇİTOSAN'ın özelleştirilmesinin işyuzunun kamu-
oyuna açıklanmasını istedi. ●

Türk halkı acımasız bir yönetimin, fakir sevmeyişini açıkça söyleyen bir kadronun bir yandan zam üstüne zam furçası, öbür yandan işten çıkartmalarla sürdürdüğü ağır bir saldırı ile karşı yadır.

Devlet, Anayasa'da belirlenen görevlerini, sosyal adaleti sağlama sorumluluğunu bir kenara itmiş, parti kongreleriyle, yurt dışı gezilerle, teşvik kredileriyle uğraşır hale gelmiştir.

TÜRK-İŞ bu gidişten derin kaygı duymaktadır.

Son aylarda değişik işkollarında işçi çıkartılan büyük boyutlara ulaşırken, Devletin en yüce makamlarında oturanlar işlemlerin kapalımasından, KİT'lerin elden çıkarılmasından söz etmektedirler.

Türk insanının sorunu pahalılıktır, yoksulluktur, sefalettir, işten çıkartılardır. Siyasal iktidarın sorunu ise sadece ve sadece ANAP genel kurulturudur, kimin parti başkanı olacağıdır.

Böyle bir siyasal iktidarı bu millet daha fazla geçemez.

Bir yandan debdebe içinde ve masal aleminde yaşayan bir avuç azınlık, öte yandan işsizliğe itilmiş, açlıkla mücadele eden milyonlar. Böyle bir sosyal yapının uzun süre korunabilmesinin mümkün olmamışlığı açıktır.

İşsizlik ve sefalet sosyal patlamanın kıvılcıkmıdır. Bütün ülkelerde bu böyle olmuştur.

TÜRK-İŞ, uyan görevini geçmişte de yerine getirmiş, bugün de getirmekte, yarı da getirecektir. Bu uyanlar, vatanseverliğin bir gereği olmaktadır.

Şimdi de açıkça uyarıyoruz. İşten çıkartmalara son verilmese, çarşımada barışın korunması mümkün değildir. Mevcut işçiler işten çıkartılınca, 'istihdam Yarama'ya yönelik göstermelik toplantılarla sorun gözümlemez.

Toplumun tüm kesimlerinin duyularına tercüman olduğuna inanarak TÜRK-İŞ, acil önlemler alınmasını ilgililerden önemle istemektedir.

Siyasal iktidar, bir yandan bu önlemleri alırken, kendisini ve halkımızı kurtarabilmenin yollarını da aramalı, erken seçim konusunu bir kez daha ciddiyle düşünmelidir.

* Özeleştirme Çalışmaları Ülkede Gerçeklerine Göre Gözden Geçirilmelidir.

Öncelikle KİT'lerde bir reorganizasyon ihtiyacı vardır. KİT'lerin yönetiminde süreklilik, karar özgürlüğü ve modern işletmecilik ilkelerinin egemen kılınması, KİT'lerin arpalık olmaktan çıkartılması gerekmektedir. Türk ekonomisinde etkin bir rol oynayan "sosyal devlet" ilkesi çerçevesinde ülkenin demokratik bir sistem içerisinde hızlı, dengeli ve adil bir şekilde kalkınmasını sağlayacak KİT'lerin özelleştirilmelerine karşıyız. Bunun dışındaki KİT'lerde yapılacak özelleştirmelerde gerçek-ten mülkiyetin tabana yayılmasını gerçekleştirmek ve bunun kullanılmasının ülkemizde sağlanması vazgeçilmezdir.

Özelleştirme konusuna girerken, TÜRK-İŞ görüşünü bir plan için de sunmak istiyorum.

Öncelikle "KİT'lerin Ekonomimizdeki Yeri",

Daha sonra "özelleştirme" konusunun ülkemiz gündemine nasıl geldiği,

KİT'lerin özelleştirilmesindeki amacın ne olduğunu,

KİT'lerin içinde bulunduğu sorunları ele almak, sonra da

Bu sorunların çözüm şansı ve şekillerini, nelerin yapılabileceğini anlatarak sonuca ulaşmak arzusundayım.

İznilizle "KİT'lerin Ekonomimizdeki Yeri" ile sözlerime başlayo-

rum.

- Yorum asırdan fazla geçmişti olan KİT'ler, Türk ekonomisinin lo-

komoditi olmuştur.

- Bugün de özel sektörün bilgi ve becerisinin yetersiz kaldığı alan-

larda KİT'lere ihtiyaç duyulmaktadır.

- Bölgeiler arasındaki farkın en aza indirilmesi, dengeli kalkın-

manın sağlanabilmesi KİT'lerle mümkünüdür. Doğru ve Cu-

neydodu' da özel sektör yatırım yapmamaktadır. KİT'ler ora-

lara uzanmıştır, beraberinde medeniyet götürmüştür. Okul

gitmiştir, hastane gitmiştir, fazla göç olmamıştır.

- KİT'lerin kuruluş amacı kemü yararına hizmettir. Bu, Sosyal

Devlet anlayışının gereğidir.

- Sosyal Devlet anlayışı da, istihdam yaratmak, gelir dağılımını

adil hale getirmek ve gelişmelerin da yöneltiminde bulunduğu bir

düzen kurmaktır.

"ÖZELLEŞTİRME" TÜRKİYE'NİN GÜNDEMİNE NASIL GEL-

Dİ?

- 1970'li yıllarda yaşanan krizin aşılma yolu olarak bazı ülkelerde

özelleştirme politikalarını benimseyen siyasi iktidarlara gelmiş-

tir.

- Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası gibi finans ku-ru-

lusları kamu sektörünü daraltmaya yönelik girişimleri destekle-

mişlerdir.

- Ülkemizde de 24 Ocak kararları ile özelleştirmenin iç sorunları

gözeceği düşünülmüştür.

Bu politikalar, demokrasinin temel gücü olan başta sendikalar olmak üzere geçitli kurum ve kuruluşların güçlerini azaltmak, rekabet kâr ve özel mülkiyet dışında tüm unsurları etkisiz kılmayı hedef-

lenmiştir.

Nitekim, 80'li yıllarda işçi ücretlerinin düşük tutulması, zamanın Başbakanının yabancı sermayeyi davet ederken "Çetin işçilik bizde ucuzdur" demesinin nedenleri bu sözünü ettiğim politikaların ürünüdür.

KİT'LERİN ÖZELLEŞTİRİLMESİNDE AMAÇ NEDİR?

Özelleştirme kamu mülkiyetinin ve faaliyetinin özel mülkiyete devredilmesi, yoluyla devletin faaliyet alanını daraltmaktır.

Özelleştirmenin, dünya ekonomisine entegre olmak için gerekli olduğu iddia edilmektedir.

1980'lerden buyana dünyada siyasal ve ekonomik sistemlerde başdöndürücü değişiklikler olmasına rağmen, devletin rolünü azaltmayıp, aksine arttığını belgeleyen göstergeler vardır.

Bu, özellikle teknolojinin geliştirilmesi, yenilenmesi, stratejik sektörlerin korunmaları açısından geçerlidir.

Eğer KİT'lere yıllardır uygulanan modeller götürmüyorsa, bunun sebepleri siyasi müdahalenin devamı, reorganizasyona gidil-meyişi, "Nasıl olsa elden çıkaracağım ve kurtulacağım" anlayışından-
dır.

PETKİM'e tüccar terzinin yönetici yapılması gibi..

Özelleştirme ile elde edilen gelirler, kamu açıklarının kapatılma-sında mevcut dış borçların ödenmesinde kullanılmaktadır.

Bir önemli konu ve aldatmaca da, kamu sektörünün verimsiz ol-duğu iddiasıdır. MPM'nin "Birinci Verimlilik" Kongresinde ele alınan rapor, bilimsel çevrelerce bu tez'in benimsenmediğini ve topluma bi-lingçi olarak enjekte edilmediğini ortaya koymuştur.

İngiltere gibi özelleştirme politikalarının yoğun uygulandığı ülkede bile, özel sektörün verimliliği artırdığı kuşkuyla karşılanmaktadır.

Özelleştirme ile KİT'lerin bütçe üzerindeki yükü hafifletilerek is-tenmektedir.

KİT'lerin bütçeye yük olup olmaması, nasıl işletildiğiyle deղerlen-dirilir.

İşletmeciler KİT'ler 1989 yılında 1 trilyon 103 milyar kar ediyor, aynı KİT'ler 1990'da 920 milyar, 1991'de seçim ekonomisi nedeniyle 12 trilyon 485 milyar lira zarar ediyor.

Altı ayda bir genç müdür değiştirileceksiniz.

Nasıl olsa elden çıkaracağım diye yarın yapmayacaksınız.

Teknolojik gelişmeye sınırsız döneneceksiniz.

Serbest piyasaya ekonomisi şartlarına uygun fiyat politikası izleni-yeceksiniz. Tarihî bir ettiğinin sermayeyi ödeneceksiniz.

Sonra da bütçeye yük olduğundan sıkıyalet edileceksiniz.

Bütçe açığının kapatılması için gelir artışı için ilk şartı ciddi bir vergi reformudur.

Devlete vergisini ödemeyen ve kamuoyunda sütlük diye tanımlanan bir avuç insanı teşhir etmek için gırpınacaksınız. Öte yandan dondurma fişi vermedi diye dükkân kapayıp, kapisına kocaman bir ilanla adamı rezil edeceksiniz.

Böyle vergi politikası olmaz.

10-15 Milyarlık döviz girişi olan Türkiye'de özelleştirme yoluyla sağlanabilecek 3-5 Milyar dolara fazla katkısı da olamaz.

Mülkiyetin tabana yayılacağı iddiası hiç inandırıcı değildir.

İngiltere'de Telefon şirketi halka açılmış, daha sonra sermaye tarafından küçük hissesi alınarak yeniden bir tekel yaratılmıştır.

Ölkemizde bazı işçi şirketleri zamanla küçük tasarrufların elinden çıkmış ve büyük sermayeye yem olmuştur.

KİT'LERİN İÇİNDE BULUNDUĞU SORUNLAR

1 - Sermaye yetersizliğinden dolayı işleme dışı kaynak kullanımı mında artışı,

2 - Üretim teknolojisinin eskimiş olması nedeniyle maliyetlerin artışı,

3 - Yatırım kararlarında kuruluş yeri ve kapasite seçimiindeki hatalar,

4 - Dış giridillerin dolara göre maliyette yarattığı olumsuz etkiler,

5 - Siyasi tercihler yüzünden zamanında fiyat ayarlamalarının özeli sektör gibi yapılamaması,

6 - Aşırı istihdam,

7 - İhmalat politikası.

BU SORUNLAR ÖZEL İSTİTME İLE ÇÖZÜLEBİLİR Mİ?

Şu çok iyi bilinmelidir ki: KİT'lerin sorunlarını, politikaçılarımızın birbirine bakarak sürdürdükleri alışkanlıklarla çözümlenemez.

İddia ediyorum ki şu anda KİT'lerden 200 bin kişi işsiz, er-tesi gün 500 bin karvizitle bu işyerlerine yeniden adam doldurulacaktır.

İşçi çıkarma konusuna, çarelerini araştırırken tekrar geleceğim.

KİT'lerin istihdam yaratmak gibi işlevi olduğu da gözden uzak tutulmamalıdır.

Verimlilikse, elbette verimlilikten yanayız.

Verimin ülke ekonomisine olduğu kadar gelişene da yararı vardır. Üretikçe, verimli oldukça bundan payımızı alınız. Ülke de kalkınır, biz de..

Şüpheli işlenen bir konu da, ticaretlerin yüksekliliği ve maliyet içindeki payıdır.

TÜRK-İŞ olarak her dört kişilik bir ailenin mutfak masraflarını karşılamasını yapınız.

Ağustos ayında bu rakam 1 milyon 428 bin liradır.

Oysa asgari ücret brüt 1 milyon 449 bin liradır.

Bunun da ötesinde; TİSK'in yayınladığı istatistik raporunda işçi ücretinin yüzde 45'inin Devlete, yüzde 45,4'inin işçiyeye, yüzde 10'unun da sair yerlere gittiği belgelenmiştir.

Dört milyon brüt ücret olan bir işçi, işverenin kendi adına ödedikleriyle birlikte ücretinin yüzde 61,92'sini kesinti olarak kaybetmektedir.

Bu rakam, yıl sonunda kesinti olarak yüzde 73,81'e ulaşmaktadır.

Ücretlerin artışıında enflasyonun gerisinde kaldığını biz değil, TÜSİAD söylüyor.

İşte 1991 yayını.

Aynı yayında reel ücretlerin zaman içinde nasıl düştüğü de gösteriliyor.

Yüksek ücret diye işçiyi hedef alan, seçim öncesi işçinin daha çok refah içinde olacağı yolunda vaadlerde bulunanlar, şimdi KİT'leri ameliyat masasına yattıklarını söylüyorlar, hasta iyini olsun...

İlk yapacakları iş, en kolay yol olan işçi çıkarmak olacaktır.

Zaman kalırsa daha sonra bunun ne gibi tehlikelere gebe olduğunu da belirteceğim.

KİT hizmetlerinde sadece işçi ücreti değil, maliyete etkili olan diğer girdilere bakılın.

Enerji, dövizle bağlı girdiler, marmul ham maddeler, kredi maliyetleri, faiz yükü... Bütün bunları gözetip edip, fazla istihdam, fazla ücret sizlanmasına son verilmelidir.

NELEK YAPILABİLİR?

- Öncelikle KİT'ler özertleştirilmeli, siyasal etkilerden uzak tutulmalıdır.

- KİT'lerde sürekli bir yönelim, karar özgürlüğü, modern işletmecilik anlayışına dolaylı reorganizasyona gerek vardır.

- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu 1990 raporunda da yer aldığı üzere özellikle "Tekel konumundaki kuruluşların özelleştirme sonucunda özel sektör tekellerine dönüşmemesi, yabancı sermayenin stratejik önemi olan kuruluşlardaki çoğunluğu ele geçirmemesi için önlem alınmalıdır.

- Hükümet programında yer alan KİT'leri yeniden düzenleme konusundaki görüşler hayata geçirilmelidir.

- Hükümet protokolunda KİT'lerle ilgili şu ifadelere yer verilmiştir: "KİT'lerin ekonomimizde çok önemli bir yeri vardır. 1990 yılında Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşunun 91'i kamu kuruluşudur"

- Sosyal refah devleti modeli, özelleştirme ile sona erer.
- Kar, özel kesimin varlık nedenidir. Kamu kesiminin hizmet ağır-
lıklı görevini özel sektörden bekleyemeyiz.
- Özelleştirme gelirleri ile bütçe açıkları kapatılmaya çalışacaktır.
Oysa iç ve dış borçlanmaları ve faiz ödemeleri bir yana bırakıldı-
ğında bütçelerin açığı kalmayacaktır.
- Vergi almak yerine sermaye kesiminden borçlanmayı tercih
eden politikaların terk edilmesi gerekir.
- Günümüzde, IMF ve Dünya Bankası gibi finans kuruluşları, önce-
ki ekonomik teşviklerinin yönünü değiştirmişler, sosyal tehlikeleri
görmüşler ve şimdiki sosyal projeler için finans sağlamaktadırlar.
- KIT'ler, bu ülkede teknik eleman yetiştirmiş, yurt dışında burslar
vermiş, fakat bu elemanların yurt dışında yetiştikleri teknolojik ba-
kimden gelişmiş araç ve gereci getiremedikleri, ya da geç getirdikleri için
bu elemanlarını özel sektöre kaptırmışlardır.
- Bürokrasi de KIT'lerin gelişmesinde engel olarak karşımıza çık-
mıştır.
- 1 - Sayet tamamen siyasilere gıdınahı olan kadro şışkinliği var ve
tasfiye sözkonusu olacaksa, çıkartılacak işçilerin başka yerlerde
istihdamı sağlanmalıdır. İşsizlik sigortası öncelikle bu işçiler için
uygulanmalıdır.
- 2 - Sıraladığımız önlemlerle birlikte özelleştirme konusunu bir pa-
ket olarak değerlendirebiliriz. İşçi ve aldığı ücretin durmadan
karaklandığı bir tablo içinde diyalog kuramayız.
- 3 - Esasen işsizlik sorununun en ağır şekilde yaşanan bir ülkeyiz.
Yeni istihdam sahaları yerine yeni işsizler yaratılacaksa, bu
koalisyon hükümetinin yapısıyla gelişir.
- 4 - Bütün ekonomik politikalar insan mutluluğu ve refahı için var-
dır. İnsanları işsizliğe itecek bir anlayış, çağ dışı olmaktan da
öte, insafsızlık, acımasızlıktır.
- 5 - Her zaman söyledim, sefaletin olduğu yerde refah tehlikededir.
İşsizlerin sayısı artıkça, sosyal patlamalar kaçınılmaz hale ge-
lir.
- Ülkemizin yeni bunalımlara tahammülü yoktur.
- Bunu da bizden önce, hükümet edenlerin düşünmesi gerekir.
- TÜRK-İŞ Başkanı olarak ilgililere bu uyarıyı yapmak görev ve so-
numluluğumu taşıdığımı inanıyorum.

Değerli Konuklar,

Çalışma hayatımızın değerli temsilcileri, öğretim üyeleri,

Uludağ Üniversitesi ile Türk Demokrasi Vakfı tarafından ortaklaşa düzen-

lenen, uzun bir süredir Türkiye'nin gündeminde olan ve 1993 yılında da

ülkemizin gündeminde ağırlığını koruyacak olan, endüstriyel ilişkilerin

tarafklarını yakından ilgilendiren "Özelleştirme" konulu panelin düzenlenmesinden duyduğum memnuniyeti belirtiyor, bu vesileyle hepinizi saygı ve sevgilerimle

selamlıyorum.

Özelleştirme konusundaki görüşlerimi; KIT'lerin dün bugünü, ülkemiz

ekonomisindeki yeri, dünyadan örnekler, KIT'lerin özelleştirilmesindeki

amacılar, uygulamalar ve bizce sorunun çözüm yolu neler olabilir, bu çerçevede

belli bir plan dahilinde sunmaya çalışacağım.

KIT'ler Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana ülke ekonomisinin

itici gücü olmuş, sanayileşmenin başlatılması ve geliştirilmesinde önemli bir

rol oynamış kuruluşlardır.

Bugün de özel sektörün bilgi, beceri ve sermayesinin yetersiz kaldığı

alanlarda KIT'lere ihtiyaç vardır.

KIT'lerin kurulmasındaki temel amaçlardan birisi de topluma belirli

kalitede ve fiyatla mal ve hizmet arzı ile sosyal adaletin temin edilmesidir.

Bu hizmetler, başka bir ifadeyle 'sosyal devlet'in kamu yararına hizmeti olarak

ifade edilebilmektedir. Diğer hedefler şu şekilde sıralanabilir: istihdam

yaratmak, gelir dağılımını düzeltmek, özel sektörü rekabete çekmek ve çalışanların

yönetime katılımını sağlamaktır.

KIT'ler kuruluşları yıllarda ülke kalkınmasını başlatıp, yakın bir zamana kadar da ekonominin performansını olumlu yönde etkilerken; son yıllarda siyasi iktidarların, kamu görevlilerinin yanlış müdahaleleriyle KIT'lerde gitgide bir modelsizlik hakim olmuş, zarar eden kuruluşlara dönüştürülmüşlerdir.

Öte yandan 1980'li yıllarda Dünya ekonomisi ve siyasetinde meydana gelen değişikliklerin de etkisiyle; ülkemizin ekonomi ve siyasetinde tıkanıklıkların yaşandığı olağanüstü bir dönemde 24 Ocak 1980'de uygulamaya konulan "Ekonomik İstikrar Programı" olarak anılan kararlar dizisinde çeşitli gerekçeler öne sürülerek özelleştirme gündeme getirilmiştir.

Bu konjonktürün de etkisiyle "Ekonomiye devlet müdahalesinin ve devletin ekonomide yönlendirici rolünün azaltılması" şeklinde dile getirilen anlayışın, eleştirilecek en önemli yanlarından biri, gelişmekte olan ülkelerde, yaratacağı risk ve sorunları gözardı etmesidir. Nitekim Başbakan bir basın toplantısında KIT'lerle ilgili yaptığı açıklamada "kim ki 575 bin KIT'isçisini kapının önüne kor, kendisi de kapının önüne konulur" diyerek KIT'lerin özelleştirilmelerinin yaratacağı sosyal probleme işaret etme gerekliliğini duymuştur.

Genel olarak özelleştirmenin, kamu mülkiyetinin ve her türlü faaliyetinin özel sektöre devredilerek, kamunun faaliyet alanının daraltılması anlamına geldiği söylenebilmektedir. Kuskusuz bu siyasi bir tercihtir ve halkın birikimlerinin özel sektöre ve yabancılara peşkes çekilmesi, rekabet, kar ve özel malikiyetin dışında kalan unsurların faaliyetlerinin en aza indirilmesi anlamına da gelmektedir. Bu anlayışın, geçen yıllarda sendikaları demokrasinin vazgeçilmez kurum ve kuruluşları arasında görmediği örnekleriyle ortadadır.

Özellikle Dünya ekonomisine entegre olmak için gerekli olduğu Ancak dünyadaki ekonomik ve siyasal dönüşümler bölgesel işbirliği gibi baska alternatifleri de gündeme getirmiştir. Öte yandan, geçen on yıl boyunca dünyada egemen olan neo-liberal do rutuda uygulanan politikalara rağmen devletin-kamunun rolünü azaltmay p tersine artt r n  gösteren göstergeler mevcuttur. Ekonomik istikrar ve gelişmenin kamu sektörüyle sa land r  b z m gibi ülkelerin yanısıra İtalya, Fransa ve G.Kore gibi ülkeler  meginde de görmek mümkündür.

Degerli Konuklar,

KIT'lerin karlı ve verimli hale getirilebilmesi için yıllardır alınan tedbir ve uygulanan modellerin c z m getirmed i iddia edilmektedir. KIT'lere siyasi müdahale bilinen bir gerçektir. Bu ger evede modern işletmecilik i kelerinden istihdam politikalarına kadar alınan tüm kararların sorumluluğu siyasi i tidarlarda, 'KIT bürokrasi' diyebileceğimiz karar mekani malarındadır.

Öncelikle KIT verimliliğinin düşük olduğu iddiası doğru değildir. M l l Produktivite Merkezi'nin (MPM) imalat sanayi ve alt kollarında yapt r  aras-tırmaların 1989 yılı verileri kamu sektörünün özel sektörden daha verimli olduğunu göstermektedir.

Öte yandan işletmecilik IT'lerin 1989 yılında 1 trilyon 103 milyar, 1990'da 920 milyar lira kar ederken, 1991'de seçim ekonomisi nedeniyle 12 trilyon 485 milyar lira zarar etmesi carpıcı bir gösterge olmaktadır. Teknolojiye ayak uydurmad r nda, yatırım yapmad r nda, arpalık olarak kulland r nda, bir de politik emellerinize alet ettiğinizde KIT'lerdeki zarar kaçınılmaz olmaktadır.

./...

KIT'lerin bütçeye yük olup olmama meselesi de yukarıdaki göstergelerle açıklanabilir. Özelleştirmeyle, KIT'lerin bütçe üzerindeki yüklerinin hafifletilmesi amaçlanırken, özelleştirme uygulamalarının karlı kuruluşlardan başlatılması da söz konusu yaklaşımlı yürütmekte, gizlenen siyasi tercihi ortaya çıkarmaktadır. Bütçe açığının kapatılması için gelir artışına gerek vardır, bunun ilk şartı da ciddi bir vergi reformudur.

Piyasa mekanizmasının gelişmediği, toplumsal çıkar gruplarının örgütlenemediği, çalışanların, tüketicilerin örgütlenerek sosyal ve ekonomik dengeleri kuramadıkları ülkemizde, özelleştirme yoluyla serbest piyasaya işlerlik kazandırılacağı, bu şekilde özelleştirilen KIT'lerin verimli çalışarak ekonominin performansını yükselteceği görüşü bize göre dayanıksızdır. Özelleştirerek mülikiyetin el değiştirmesi serbest piyasayı oluşturmaya derken, tam tersine serbest piyasanın önünü kapamak, bir tür özel sektör tekelini yaratmak anlamına da gelmektedir. Nitekim Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu 1990 raporunda da yer aldığı üzere özellikle "tekel konumundaki kuruluşların özelleştirme sonucunda özel sektör tekelilerine dönüşmemesi, yabancı sermayenin stratejik önemi olan kuruluşlardaki çoğunluğu ele geçirmesi için önlem alınmalıdır" ifadelerine yer verilerek bu tehlikeye işaret edilmektedir.

Mülikiyetin tabana yayılması sağlanacaktır, sektördeki kamuoyuna sığınmazken, esasında tepkileri yumuslatmak amacıyla ifade edilen yaklaşımın gerçekçi olmadığı özelleştirme uygulamalarında görülmüştür. Birkaç senet alanla binlerce senet alanı bir tutmak, bu koşullarda mülikiyetin tabana yayılacağını savunmak inandırıcı olamamaktadır. Sermaye piyasasının daha sağlıklı olduğu İngiltere örneğinde bile British Telecom'ın paylarının yalnızca yüzde 4'ünün halka açılması dikkat çekicidir.

1985-1992 yıllarında yapılan özelleştirme uygulamalarının sonuçlarına baktığımızda kısaca şu belirlemelerde bulunabilmeyoruz.

Özelleştirilen bazı kuruluşlarda verimlilik artmamıştır. MPM'nin

"1. Verimlilik Kongresi"ne sunulan "Türkiye Çimento Sanayi" adlı tebliğ,

mülkiyeti el değiştirilen firmanın etkinliğini arttırdığını gösteren verilere

rastlanılmadığını ortaya koymuştur.

Öte yandan 1989 yılında Çitosan'a bağlı Afyon, Ankara, Balıkesir,

Pınarhisar, Söke çimento fabrikalarının kamu hisselerinin Societe Des Ciments

Francais adlı Fransız firmasına satılmasından sonra söz konusu firmanın 1991

yılı toplam karının 17 milyar lira karı 1988'de 23 milyar lira civarındaydı.

Kamu Ortaklığı İdarelerine devredilen Adıyaman, Askafe, Bartın vb. onbir Çimento

fabrikasının 1992 yılının ilk dokuz ayındaki toplam karı ise aynı dönemde

9.7 milyar liradan 222 milyar liraya yükselmiştir. Kamuya ait çimento fabrika-

larının karı artarken, özelleştirilen çimento fabrikalarındaki kar düşüştü

en azından düşündürücüdür.

Uygulanan sosyo-ekonomik model çerçevesinde KİT yatırımları-yarınarıya

azaltılmıştır. KİT sabit sermaye yatırımları içinde bütçeden yapılan transferler

payının büyük oranda gerilemesi, yatırım için KİT'lerin giderek yüksek oranda

dis ve iç borçlanmaya başvurmaları sonucunu doğurmuştur.

KİT'lerin blok satış ve hisse senedi yoluyla yabancı sermayeye satışı,

ülkemizi yabancı ülkeler karşısında tam olarak fakirleştiren bir sermaye transferi

sonucunu vermiştir. Ülkemizi büyük miktarlarda iç ve dış borç batağına sokan

siyasal iktidarlar, dışarıdan dayatılan ve reçetelere uygun bir şekilde

Türkiye'nin en üretken işletmelerini yabancılarla blok satış olarak gerçekleştir-

mektedirler. Türk menkul değerlerinin yurtdışında pazarlamasını sağlamak amacıyla

"Türkiye Fonu" ardında bir fon oluşturma cabaları da gözönünde tutulursa, borçları

yüksek ülkeler için dayatılan reçetenin ülkemiz için de geçerli kılınmaya

çalışıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim OECD'nin 8-9 Mart 1989 tarihlerinde Paris'te yapılan Türkiye Konsorsiyumu Toplantısı'nda görüşülen raporda "Türk Hükümeti için borç ödeme kapasitesini geliştirmek, öncelikli konu olmaya devam etmektedir" şeklindeki geçen ifade dış borçlarımız için dayatılan reçete açısından dikkat çekicidir. Dikkati çeken bir başka nokta ise, bizzat Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanı Ustun SANVER'in, özelleştirme ile elde edilen gelirlerin kamu acıklarının kapatılmasında, başka bir ifadeyle bütçeye yama yapılmasından duyduğu kaygıları açık-
lamasından da anlaşılmaktadır.

1981'de KIT'lerde çalışan yıllık ortalama personel sayısı 553.349 iken bu sayı 1990'da 711.530'a yükselmiştir. Özelleştirmeyi savunan siyasal partinin iktidarda olduğu 1984'den itibaren KIT'lerde çalışan sayısının sürekli artması önemli bir gelişkiyi yansıtmaktadır.

Öte yandan 1986 yılından itibaren sözleşmeli personel sayısı da arttırılarak, düşük ücret ve sendikasızsızlaştırma amacıyla yönelik uygulamalara da hız verilmiş, buna paralel tasarruflar artmıştır.

Dünya Bankası KIT'lerde çalışanların üçte birinin işsiz kalacağı görüşlerine yer verilmektedir. Bu olgu, işçi hareketinin üzerinde ısrarla durduğu özelleştirme'nin işsizliğe yol açacağı görüşüne haklılık kazandırmaktadır. Kamuya sosyal ağırlıklı hizmet azalmıştır. Hastanelerde rehlin kalan hastalar, cenazeler bu anlayışın sonuçlarından biri olarak hafızalardadır.

Kısa başlıklarla değindiğim bu noktalar, 1980'den sonra kamu sektörünün

ekonomideki yerini daraltan anlayışın ülke gerçeklerinden uzak bir şekilde tercih edilmesi, KIT'lerin ihmal edilmesini kaçınılmaz kılmış; bu ihmal ekonominin içinde bulunduğu sorunları ağırlaştırırken, başka sosyal ve ekonomik sorunlara yol açarak genel olarak toplumsal sorunların artmasına, endüstriyel ilişkilerin gerginleşmesine neden olmuştur.

Bizim KIT'lerle ilgili görüşlerimizi şu şekilde sıralayabiliriz :

Hükümet protokolunda da yer aldığı üzere "KIT'lerin ekonomimizde çok önemli bir yeri vardır. 1990 yılında Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşunun 91'i kamu kuruluşudur" KIT'ler toplam sanayi üretimimizin yaklaşık 1/3'ünü sağlamaktadır ve bu ağırlığıyla dengeli kalkınma, bölgesel farkın enaza indirilmesi için KIT'lere olan ihtiyacımız sürmektedir.

Ekonomik ve toplumsal sorunların çözümü için sihirli bir yol gibi kamuya sunulan özelleştirmeyi, ülkemiz koşullarına göre yeniden gözden geçirmekte yarar vardır. Bugün başta ABD olmak üzere diğer birçok gelişmiş Batı ülkesinde 'sosyal devlet' çerçevesinde sosyo-ekonomik politikalara dönüş eğilimlerini anlatabiliriz.

KIT'ler özelleştirilmeli, siyasal etkilere uzak tutulmalıdır.

KIT'lerde sürekli bir yönetim, karar özgürlüğü, modern işletmecilik anlayışına dayalı reorganizasyona gidilmelidir. Bu bağlamda Hükümet programında yer alan

KIT'leri yeniden düzenleme konusundaki görüşler hayata geçirilmelidir. Sendika-

nın da yönetime katıldığı KIT örneklerinden yararlanılmalıdır.

Yapılması zorunlu özelleştirmelerde endüstri ilişkilerinin tarafları arasında bir uzlaşma sağlanmalı, bu çerçevede yeni istihdam sahaları yaratılmalı, işsizlik sigortasına geçilmelidir.

Stratejik önemi bulunan sektörlerde özelleştirme yapılmamalıdır.

Beni dinlediğiniz için teşekkür eder, hepinize sevgi ve saygılar sunarım.

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsî Denizler'in TEBİAT Tarafından
Düzenlenen "Ekonomi, Çalışma Hayatı ve Yerel Yönetimler Ağzından
Özellikle, Şirketleştirme ve Tasaroluk Uygulamaları" Seminerinde
Yaptığı Konuşma
15 Mayıs 1993

Sayın Başkan,
Değerli İsteyiciler,

TEBİAT'ın düzenlediği "Özellikle, Şirketleştirme ve Tasaroluk Uygulamaları" konulu bu oturumda görüşlerinizi açıklama imkânı verdiğiniz için teşekkür ederim ve TÜRK-İŞ adına teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum.

Çalışanlar, toplumun diğer kesimleri gibi, ülkede uygulanan ekonomik ve sosyal politikalarla en fazla etkilenenler arasında gelmektedir. Kısacası bir ülkede uygulanan ekonomik politika sosyal yapı ile birlikte değerlendirildiğinde anlamı olacaktır.

Çünkü, özellikle 1980 sonrası uygulamalar göstermiştir ki; uygulanan ekonomik politikaların sosyal yapıya iç içe bir bağlantısı vardır. İşçi kesimi olarak bu gerçeği acı biçimde öğrendik. Ülke olarak, çalışanları olarak hâlen bedelini ödemediğimiz ağır kayıplara uğradık.

"12 Eylül Hukuku" olarak nitelendirilen sınırlama ve yasaklamalar, maaşeset ortadan kaldırılması doğrultusunda yapılan bütün vaatlere rağmen bugün hâlen yürürlüktedir.

Gerçekte bugün çalışanlar bakımından Anayasa ve buna bağlı olarak iş yasalarında yapılan değişikliklerle su üç temel hedefe ulaşmak istenmiştir:

- 1- Sendikasıızlaştırma amaçlanmıştır.
- 2- Sendikacılık hareketinin, çalışanların ekonomik hak ve çıkarlarını koruyabilmek, ekonomide düzen değişikliğini gerçekleştirebilmek amacıyla basıncı "siyasal baskı yolları" tikanmıştır.
- 3- Grevli, serbest toplu pazarlık hakkı, sermayenin ve siyasal iktidarın müsadde ettiği ölçüde kullanılabiliir hale getirilmiştir.

Bu nedenle ekonomiye bakişımızı ve değerlendirilmemizi yaparken, diğer alanlarda ki yapılanmayı da gözönünde tutmak gereğini vurguluyoruz.

Bu çerçevede Türkiye ekonomisinin bugün çözüm bekleyen temel sorunu; ekonominin verimli çalışması, milli gelirin alabildiğince artırılması ve artan gelirin daha bölüşülmesidir.

Ekonomide verimlilik ve sosyal adalet, ancak demokratik düzenin bütün kurumlarına işlerlik kazandırılarak sağlanabilecektir.

Ulkemizde demokratikleşme sürecine hız kazandırılması, bir anlamda insan haklarına saygılı bir ekonomik sistemin oluşturulması demektir.

Türkiye ekonomisinin karşı karşıya bulunduğu sorunları makro düzeydeki denge-sizliği, bozulan ekonomik istikrar ve sosyal dengeleri şu şekilde ortaya koymak mümkündür:

- * Kronik yapıya dönüşmüş bir enflasyon...
- * İmalat sanayii'nde dışlanan bir kamu kesimi...
- * Güçsüz, verimi düşük ve giderek zarar eden kuruluşlara dönüştürülen KİT'ler...
- * Çalışan kesimden kaynak aktarılarak sağlanmaya çalışılan yetersiz sermaye birikimi...

- * Reel olarak azalan sabit sermaye yatırımları...
- * Belirsizlik ve istikrarsızlık nedeniyle, kısa dönemde kar getiren hizmet sektörü ve spekülasyon alanlarına yönelen özel sermaye yatırımları...
- * Üretken sektörlerle yapılamayan yatırımlar ve dolayısıyla sanayileşme politikası ya da politikasızlığının yarattığı sorunlar...
- * Dışarıya net kaynak aktarımı gerektiren ve her geçen gün artan, 50 milyar doları aşan dış borç...

- * 1980'li yılların bir sonucu olarak, kesimler arasında kaynak aktarımına yol açan 200 trilyon lira sınırlı iç borçlanma...

- * Son yıllarda nisbi bir iyileşmeye rağmen, dengesiz ve adaletsiz gelir dağılımı.

ve daha bir dizi sıralanabilecek olumsuz noktalarıyla Türkiye ekonomisi ağır sorunlarla karşı karşıyadır.

Bu olumsuz ekonomik politikanın çalışanlara yansımaları ise; ana başlıklar halinde:

- * işten çıkarma
- * tasarruflaştırma
- * özelleştirme
- * ve dolayısıyla sendikasızlılaştırma
- * düşük ücret

olarak kendini göstermektedir.

Gerçekte çalışanlar, ülkede uygulamakta olan ekonomik politikanın yansımaları anında sofrasında, çalışma yaşamında görmektedir.

Bugün Dünya ekonomisinde bir geçiş dönemi yaşandığı söylenmektedir. Türkiye'nin bu gelişme ve değişim eğilimini zamanında tesbit ederek 1980'li yıllarda uyguladığı ileri sürülmektedir.

Küreselleşme ya da globalleşme olgusu ile açıklanan bu yeni yapı, ekonomi-lerin uluslararası hale dönüşme sürecini hızlandırmıştır.

Genelde piyasa ekonomisinde görülen mutabakat, bilim ve teknolojiye dayalı yeniden yapılanma ile birlikte, ekonomilerde değişimi sağlayan iki önemli unsur olmuştur.

Bu değişim ile birlikte yeniden yapılanma süreci Türkiye açısından da bir zorunluluk olmaktadır. Bu sürecin en önemli özelliği; emekten tasarruf eden otomasyon teknolojilerinin kullanılmaya başlanmasıdır. Yeni otomasyon teknolojisi

değişik nitelikli işgücüne olan ihtiyacı arttırmaktadır.

Kuskusuz Türkiye henüz bu dönüşümün esigindedir. Belirli sektörlerde bu doğrultuda cabalar bulunmaktadır.

Ancak bu dönüşümün çalışanlar ve ülke açısından en önemli noktası; rekabet gücünün büyük ücretli niteliksiz işgücü kullanılabacak sağlanma yönteminin geride kalması olmaktadır.

Türkiye, geçmiş yıllarda kullandığı düşük ücretli olma avantajından vazgeçmek durumundadır. Düşük ücretler ekonomisi, aynı zamanda düşük verimlilik ekonomisidir. Tüketici tercihlerinin ucuz standart malıdan, mal çeşitlenmesine ve kaliteye yönelmesi, yeni ürün ve yeni buluşları rekabet gücünün temel ekseni haline getirmistir.

Bu yüzden rekabet gücünü fiyat üzerinde kurmak ve temel eğitim maliyet düşürmek olarak gören yaklaşımlarla Türkiye'de bir yapı değişikliğine gidilmesi mümkün değildir.

Türkiye, emek: maliyetlerinin rekabeti belirlediği yapıdan kurtulmak zorundadır.

Ancak son günlerde gerek ülke ekonomisinde ve gerek sermaye çevrelerinin yaklaşımlarında, rekabet gücünün eskiden olduğu gibi fiyatlarla ve dolayısıyla işçi ücretlerinde arama kolaylığı kendini bir kez daha göstermektedir.

Sayın Başkan,
Değerli İzleyiciler,

Bu temel sosyo-ekonomik değerlendirmeler çerçevesinde, 1993 yılı itibarıyla içinde bulunduğumuz bazı önemli noktaların altını çizmek istiyorum.

Koalisyon hükümeti 1993 yılına 1982 Anayasası, 12 Eylül hukuku ve bu dönem ekonomik, toplumsal ve sosyal kalıntılarıyla girmiştir.

1993'ün ilk dört ayı ve gündemdeki Cumhurbaşkanlığı seçimi, arkasından yeni hükümetin kurulması gibi süreçlere baktığımızda; siyasal, sosyal ve ekonomik acılardan 1993 yılının yeni belirsizliklere gebe olduğu kestirilebilmektedir.

Nitekim çeşitli çevreler, şimdiden 1993 yılının kayıp bir yıl olacağı konusunda birleşmişlerdir.

Uzun süreli istikrarsızlığın yarattığı belirsiz durum, ekonomik gelişme ve yapısal dönüşümün önünde bugün de önemli bir engel olarak durmaktadır.

Bu belirsizlik endüstriyel ilişkilerimizi de olumsuz etkilemektedir.

1993 yılında konfederasyonumuzla bağlı sendikalar tarafından kamu kesiminde 600 bin, özel kesimde de 100 bin olmak üzere yaklaşık 700 bin işimizi kapsayan toplu iş sözleşmesi bağlanacaktır.

Varolan koşullar gözönünde tutulacak olursa; bu koşullarda sorunlar ve taksitliklerin asılamaması durumunda yaygın grevler kaçınılmaz olacaktır.

Çalışanlar, sorumlusu olmadıkları taksitliklerin asılması yolundaki yeni fedakarlıkları elbette kabul etmeyeceklerdir.

Öte yandan, istihdam olanaklarının çok sınırlı olduğu, işsizliğin her geçen gün arttığı bir ortamda çalışanların istihdam güvenceside bulunmamasıdır.

Bu yapı, çalışma hayatının bütün sorunlarını aşan boyutta önem kazanmasına, üikenin sosyal hayatının olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır.

İşverenlere her çeşit kontrol den uzak tanıyan isten çıkartma yetkisi yine işverenler tarafından herşeyden önce maliyet düşürücü bir yöntem olarak görülmekte ve her fırsatta basvurulmaktadır.

İşte, ücretinden başka hiçbir geliri olmayan çalışanların ekonomiyeye bakışı bu noktada düğümlenmektedir.

Ucuza işgücü çalıştırma amacıyla önemli bir diğer oluşum Sendikasılaş-tırma'dır. Maliyet düşürmede amaçla ulaşma, bu yolla sağlanmaya çalışılmaktadır.

Sendikasılaş-tırma biçimi olarak diğer bir yöntem tasaronlaşma ve tasaron işçiliği uygulamalarıdır. İşçilik maliyetlerini düşürmek amacıyla bu istihdam biçimi giderek yaygınlaştırmaktadır.

Özel sektörde başlayan, kamu kesiminde de yaygınlaşan taşeron uygulaması

belirttiğim gibi sendikasızsızlaştırmanın bir yolu olarak kullanılmaktadır.

Bildiğimiz gibi, KIT'lerin yeniden yapılandırılması, reorganizasyonu yerine

önceki siyasal iktidarın yaklaşımları benimsenerek özelleştirme uygulamasına devam

edildi. Hükümet programında yer verilen KIT'lerin özelleştirilmesi yerine PTT

gibi karlı kuruluşlar özelleştirme kapsamına alındı.

KIT'lerin bütçeye ve hazineye yük olmaları önlenemedi, yeni yatırım yapılmadı,

teknolojileri yenilenmedi, modern işletmecilik ilkelerine uyulmadı. Uyuşacağına itis-

kin niyet ve isaret de görülüyor.

Özelleştirilen KIT'lerin parası Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı SANVER'in

acıklamasıyla "bütçeye yama" yapıldı, yapılmaya devam ediyor.

Bugün de özelleştirme, vergi toplama yerine, kamu mallarının satılmasıyla kamu

finansman açığını kapatmaya yönelik bir uygulama, bir tercih olarak sürmektedir.

Ekonomik sorunların çözümünü için sibirya bir anac olarak sunulan özelleştirme

adı altında karlı işletmeler elden çıkarılmaktadır. Özelleştirmenin diğer adı

yağmalastırma.

Bugün kamu acıklarının kapatılmasında vergi toplama yerine, özelleştirme tercih

ediliyor. KIT'lerin neden zarar eden kuruluşlara dönüştüğü konusuna genellikle de-

ğiniyor. Öte yandan, son dönemde yapılan araştırmalar mülkiyet şekli değişimine

ve işçi çıkarılmasına rağmen özelleştirilen cimento fabrikalarının eskisinden daha

verimli, daha karlı ve etkili olmadığına ortaya konmuştur. Bizce yapılması gereken,

yeniden sanayileşme, teknolojileri yenileme politikası çerçevesinde KIT'lerin

durumunun gözden geçirilmesi ve reorganizasyona gidilmesidir.

Ülkemizde vergi konusunda çok büyük hareket serbestisi bulunmamaktadır. Vergi

oranları düşürülüp yaygınlaştırılabilir, ama bu tercih edilmiyor. Türkiye'de her

4 kişiden 3 kişi vergi vermiyor. Veren de tam vermiyor. Bilim adamlarının hesap-

lamalarına göre, verginin yaygınlaştırılması durumunda 55 trilyonluk tırlaklık açık

rahatlıkla kapatılabilmekte, pozitif duruma geçilebilmektedir. Devlet vatandaşlarına

esit yaklaşılmamaktadır, esit yaklaşılmaya da niyeti yoktur.

Toplumumuzun genelinde kabul gören bozuk vergi sistemini gidermek amacıyla

yapıldığı ileri sürülen "Vergi reformu paketi", ücretli ve sabit gelirli

için bir iyileşme getirmemektedir.

Vergilendirme açısından ücret-gelirlerinin en kolay ulaşılabılır ve denet-

lenebilir gelir olduğu dikkate alınarak olumlu bir düzenleme yapmaya bile gerek

görülmemiştir.

Kalkınma, istihdam, verimlilik gibi kavramlara ülkemizin her şeyden önce gelişmekte olan bir kuzey yarım küre ülkesi olduğu gerçeğinden bakamayanlar, bu uygulamaların yaratacağı risk ve sorunları da hesaba katmak durumundadırlar.

Ana başlıklarla sıralamaya çalıştığımız olumsuzluklar endüstriyel ilişkilerin sağlığını bir yapıya kavuşturulmasının önünde önemli birer engel olarak durmaktadır. Yıllardır geliştirilen yaşam düzeyini bugün insan onuruna yarasır bir düzeye çıkarma cabasındaki işçilere karşı istihdam güvencesinden uzak ve en küçük fırsatta ekonomik kriz bahanesiyle yoğunlaşan işçi çıkarmaları, işsizlik tehdidi, ücretleri düşük tutma cabalarıyla, sosyal barışın, çalışma barışının sağlanması mümkün değildir.

Sayın Başkan,

Değerli izleyiciler,

2000'li yıllara doğru Türkiye ekonomisine yeni bir yön, yeni bir ufuk verecek atılımlara ihtiyaç bulunmaktadır. Geçmişte sağlanan nisbi gelişmelerin yakın gelecekte etkisi sınırlı kalmaya mahkumdur.

Dünya ekonomisindeki ve teknolojik gelişmelerdeki dinamizmi yakalayan bir politikanın olusturulması ve yürürlüğe konulmasına bugün büyük ihtiyaç bulunmaktadır.

Ekonomik ve sosyal yapıdaki gerekli dönüşümleri ve sürükleyici etkileri daha geniş bir perspektiften değerlendirmek durumunda olmalıyız. Bu doğrultuda hedefimiz; toplumu tümüyle kucaklamak, Türkiye'de yasayan herkes için, özlemimizi duyduğumuz çağdaş standartlara uygun bir yasama düzeyini sağlamak olmalıdır. Sözlerimi bitirirken, beni dinlediğiniz için teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum."

Ayrıca 14 Şubat 1993 günü Diyarbakır'da yapılan TÜRK-İŞ BAŞKANLAR KURULU'na

"ÖZELLEŞTİRME VE KİT'LER" başlıklı akademik bir rapor sunulmuştur.

